

PROGRAMACIÓN DIDÁCTICA

DEPARTAMENTO LATÍN

CURSO 2019-2020

ALMUDENA YÁÑEZ FREIRE

ÍNDICE.

1. Introducción e contextualización.	PÁX. 3
1.1 Contextualización.	3
1.2 A materia de Cultura Clásica na ESO.	4
1.3 A aprendizaxe das linguas clásicas non contexto escolar.	5
2. Contribución ao desenvolvemento das competencias clave.	9
2.1 Cultura clásica.	9
2.2 Latín I.	10
3. Obxectivos.	11
3.1 Obxectivos xerais da etapa. ESO.	11
3.2 Obxectivos xerais da etapa. Bacharelato.	12
4. CULTURA CLÁSICA.	13
4.1 Obxectivos da materia: Cultura clásica 3º ESO.	13
4.2 Contidos.	15
4.2.1 Contidos por bloques.	15
4.2.2 Contidos mínimos.	16
4.3 Temporalización.	17
4.4 Criterios de avaliación.	18
4.5 Estándares de aprendizaxe.	19
4.6 Concreción para cada estándar de aprendizaxe.	23
4.7 Criterios de cualificación do alumnado.	29
4.8 Metodoloxía didáctica.	30
4.9 Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.	31
5. LATÍN I.	32
5.1 Obxectivos da materia: Latín I.	32
5.2 Contidos.	32
5.2.1 Contidos por bloques.	33
5.2.2 Contidos mínimos.	33
5.3 Temporalización.	34
5.4 Criterios de avaliación.	36
5.5 Estándares de aprendizaxe.	39
5.6 Concreción para cada estándar de aprendizaxe.	43
5.7 Criterios de cualificación do alumnado.	49
5.8 Metodoloxía didáctica.	51
5.9 Organización das actividades de seguimento, recuperación e avaliación das materias pendentes.	52
5.10 Procedementos que lle permitan ao alumnado acreditar os coñecementos necesarios en determinadas materias, no caso do bacharelato.	53
6. Materiais e recursos didácticos.	53
7. Indicadores de logro para avaliar o proceso do ensino e a práctica docente.	54
8. Medidas de atención á diversidade.	54
9. Elementos transversais.	54
10. Actividades complementarias e extraescolares.	55
11. Outras actividades.	55
12. Mecanismos de revisión, avaliación e modificación das programacións didácticas en relación cos resultados académicos e procesos de mellora.	56
13. Constancia de información ao alumnado.	56

1. INTRODUCCIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN.

1.1 CONTEXTUALIZACIÓN.

En canto á **lexislación vixente**, na elaboración desta programación téñense en conta os seguintes referentes legais:

- Lei Orgánica 8/2013, do 9 de decembro para a mellora da calidade educativa.
- Decreto 86/2015, do 25 de xuño, polo que se establece o currículo de educación secundaria obrigatoria e bacharelato na Comunidade Autónoma de Galicia.
- Orden do 15 de xullo de 2015 pola que se establece a relación de materias de libre configuración autonómica de elección para os centros docentes nas etapas de educación secundaria obrigatoria e bacharelato e o seu currículo e oferta.

Nesta programación didáctica téñense en conta tamén as seguintes circunstancias, todas elas condicionantes, dunha ou doutra maneira, da actividade docente que se desenvolverá no curso:

Características do centro.

A situación do IES de Allariz fai que o noso centro educativo presente unha mestura de características urbanas e rurais. Actualmente prevalece a poboación da propia vila, (tanto polo seu crecemento propio, coma pola progresiva despoboación do rural que a rodea), o que lle aporta os trazos máis urbanos fronte aos aspectos máis rurais aportados polos rapaces das aldeas. A proximidade da capital da provincia, (sita a 20 Kms.), e as boas comunicacións con ela contribúen tamén aos aspectos urbanos do centro. A esa mesma distancia aproximada de 20 Kms. ten o centro varias localidades, todas elas tamén con institutos de educación secundaria: Maceda, Celanova, Xinzo, (e, naturalmente, a propia cidade de Ourense).

O tamaño do IES de Allariz é máis ben pequeno, e, como tal, só ten 2 centros adscritos: o CEIP Padre Feijoo, radicado na propia vila, e o CEIP Padre Crespo da localidade de Xunqueira de Ambía, que dista unha media ducia de Kms.

A oferta educativa no IES de Allariz está conformada por dúas liñas de ESO, dúas de primeiro de bacharelato e unha en segundo de bacharelato, o que nos dá un total de 11 unidades. Non hai, na actualidade, oferta de formación profesional.

Características do alumnado.

A lingua materna predominante non presenta un predominio claro.

O alumnado con Necesidades Específicas de Apoio Educativo, (NEAE), adoita oscilar entre un 8 e un 15% do total. No curso actual, para atender ás súas necesidades específicas o instituto conta con diferentes Agrupamentos Específicos.

Non existe moita poboación inmigrante actualmente. Os casos de absentismo escolar con moi esporádicos, o mesmo ca os episodios de violencia e de acoso escolar. Si é influente, en xeral, a problemática social derivada da índole propia dos alumnos da casa de acollida que

a asociación Arela ten na vila. Pero hai que dicir que isto varía bastante duns cursos a outros, en función dos nenos e nenas concretos de cada ano.

1.2 A MATERIA DE CULTURA CLÁSICA NA ESO.

A materia de Cultura Clásica ten como obxectivo primordial achegar ao alumnado ao estudo das civilizacións grega e latina nos ámbitos literario, artístico, filosófico, científico, sociopolítico e lingüístico, de xeito que poida tomar conciencia da influencia, o mantemento e a presenza destes aspectos na cultura occidental, e comprender a súa identidade cultural así como as manifestacións que a definen.

A través da Cultura clásica preténdese iniciar ao alumnado nun exercicio de reflexión e análise sobre as bases en que descansan realidades moi importantes da nosa cultura, confrontándoas co que coñecemos como legado clásico: un patrimonio común que debe ser considerado irrenunciable para os cidadáns e as cidadás de Europa.

De acordo con esta formulación, o currículo básico da materia artículase en **bloques temáticos** pertencentes a dous ámbitos diferentes: o ámbito lingüístico e o non lingüístico.

- O ámbito lingüístico oriéntase fundamentalmente a analizar a relación de parentesco entre as linguas clásicas e un bo número das que se falan na actualidade. Para iso, pártese do concepto de familia lingüística, centrando a atención na familia das linguas indoeuropeas, á que pertencen o grego e o latín e da que se deriva unha boa parte das linguas modernas. O estudo da orixe e a evolución da familia lingüística indoeuropea acompáñase coa descrición do marco histórico e xeográfico onde ten lugar a devandita evolución. En relación con este aspecto, inclúese un percorrido a través da orixe e a evolución da escritura e a súa diversidade de sistemas e alfabetos. Préstase especial atención ao importantísimo papel que o latín e o grego xogaron na configuración das linguas modernas, en especial na composición culta e na formación do léxico. O obxectivo último da materia de Cultura Clásica, neste ámbito será permitir ao alumnado afondar na comprensión da propia lingua e no uso desta mesma como elemento esencial para a comunicación e a adquisición de coñecementos.
- **No ámbito non lingüístico** englobase o resto dos bloques propostos: xeografía, historia, mitoloxía, relixión, arte, sociedade e vida cotiá, e literatura. Todos eles irán enfocados a iniciar ao alumnado no coñecemento dos aspectos máis característicos da cultura grecorromana, de xeito que a través do seu estudo sexa quen de analizar e comprender os trazos comúns e os que son diversos, valorar a herdanza clásica e respectar o patrimonio cultural da humanidade. Para sentar as bases deste estudo pártese da necesidade de coñecer o marco xeográfico e histórico en que se desenvolveron as civilizacións grega e romana ao longo do tempo, orixe da civilización occidental. O estudo das relixións grega e romana presta atención ás manifestacións máis significativas da relixiosidade oficial, os cultos públicos e

privados, as manifestacións deportivas relacionadas, as festividades relixiosas e os valores culturais asociados a ela. Dentro deste apartado sitúase o capítulo da mitoloxía, no que se aborda a construción do imaxinario colectivo europeo, grazas ás narracións míticas e lendarias, o mundo dos deuses e dos heroes, e o seu mantemento na cultura contemporánea.

Especial atención merecen as manifestacións artísticas que nos legaron as civilizacións grega e romana, que serviron e serven de modelo a moitas das producións actuais. Entre elas cómpre salientar, por unha banda, as relativas ás artes plásticas, concretamente á arquitectura, á escultura e ás artes decorativas, e, pola outra, á literatura, cuxa configuración en xéneros determina toda a nosa tradición literaria, grazas ao acervo de temas, tópicos e recursos estilísticos empregados polos seus autores e autoras.

Dedícase un apartado á sociedade e á vida cotiá, dentro do cal se tratan aspectos como a organización política e social do mundo grecorromano, as clases sociais, a vida pública e privada, e os valores cívicos que se transmitiron á cultura occidental.

En todos os bloques de contidos vai implícito o estudo inescusable do mantemento do legado clásico na actualidade, co que se pretende analizar todos os elementos desta herdanza clásica que continúan a ser referentes na nosa cultura.

1.3 A APRENDIZAXE DAS LINGUAS CLÁSICAS NO CONTEXTO ESCOLAR.

As linguas clásicas están presentes tanto nas aulas como na vida cotiá. O latín e o grego, e o seu estudo fonético, morfosintáctico e léxico proporciona unha sólida base para o perfeccionamento no manexo doutras linguas. Desempeñan, pois, un papel relevante como soporte lingüístico da maioría das linguas e para a comprensión do léxico culto que forma gran parte da terminoloxía científica e técnica actual nas linguas que o alumnado coñece ou estuda; sen esquecer o enriquecemento cultural que lle proporciona o coñecemento dos aspectos que se inclúen na civilización clásica, berce da Europa actual, como son, entre outros, a mitoloxía, a relixión ou as súas creacións literarias e artísticas, que tanta influencia tiveron en épocas posteriores e seguen a ter hoxe en día. Xa que logo, é esencial a incorporación das linguas clásicas ao currículo integrado das linguas, para reforzar a reflexión lingüística do noso alumnado e fortalecer o seu acceso á cultura literaria.

Resulta obvio que, para a posta en práctica destes currículos integrados e o logro dos obxectivos plurilingües e interculturais que se perseguen, o profesorado deberá potenciar unha metodoloxía adecuada para levar a cabo enfoques comunicativos e proxectos plurais e transversais, promover a reflexión metacomunicativa e metalingüística e o contraste entre linguas, ou asegurar accións coordinadas entre os departamentos lingüísticos para decidir, entre outros, desde que lingua abordar o estudo dos xéneros discursivos ou as estratexias e os procesos cognitivos que están na base das actividades

lingüísticas. Todo isto coa finalidade de construír en cada centro docente a coherencia pedagóxica no ensino das linguas.

As materias cuxos currículos se desenvolven ao abeiro desta introdución, as linguas, teñen como obxectivo o desenvolvemento da competencia comunicativa do alumnado, entendida en todas as súas vertentes: pragmática, lingüística, sociolingüística e literaria. Así, achegan as ferramentas e os coñecementos necesarios para desenvolverse satisfactoria e eficazmente en calquera situación de comunicación da vida privada, social e profesional. Eses coñecementos, que articulan os procesos de comprensión e expresión oral por unha banda, e de comprensión e expresión escrita por outra, constitúen instrumentos esenciais para a aprendizaxe no ámbito educativo e, posteriormente, ao longo da vida.

A reflexión literaria, presente nun bloque de contidos nas linguas ambientais, o galego e o castelán, e nas linguas clásicas, a través da lectura, mediante a comprensión e interpretación de textos significativos favorece o coñecemento das posibilidades expresivas da lingua, desenvolve a capacidade crítica e creativa dos/das estudantes, dálles acceso á memoria, á creatividade, á imaxinación, á descuberta das outras persoas, ao coñecemento doutras épocas e culturas, e enfróntaos/as a situacións, sentimentos e emocións nunca experimentados, que enriquecen a súa visión do mundo e favorecen o coñecemento deles/as mesmos/as.

En definitiva, estas materias lingüísticas perseguen o obxectivo último de contribuír á formación de cidadáns e cidadás cunha competencia comunicativa que lles permita interactuar satisfactoriamente en todos os ámbitos que forman e van formar parte da súa vida. Isto esixe unha reflexión sobre os mecanismos de usos orais e escritos da súa propia lingua, e das outras linguas que estudan e coñecen, e a capacidade de interpretar e valorar o mundo, de formar as súas opinións, propias, claras e fundamentadas, e de gozar, a través da lectura crítica de obras literarias.

A materia de Latín na etapa da ESO ten como principal finalidade introducir o alumnado no coñecemento dos aspectos esenciais da lingua e da cultura latinas, facendo fincapé ao mesmo tempo no papel que estas desempeñan en tanto que orixe e fundamento das linguas romances e da cultura occidental, o que coñecemos como herdanza clásica.

Esta mesma perspectiva está tamén presente no currículo básico para bacharelato, malia perseguirse nesta etapa un estudo máis en profundidade da lingua, xa que, ben pola súa estrutura interna de funcionamento, ben polo seu caudal léxico, está moi presente nas linguas utilizadas e estudadas polos alumnos e as alumnas.

O estudo do latín como lingua flexiva proporciona mediante a comparación unha sólida base científica para o estudo e o perfeccionamento progresivo no manexo doutras linguas.

O idioma latino, logo de adquiridos uns mínimos coñecementos sobre os seus mecanismos morfosintácticos e o seu léxico, permite entender as linguas romances como resultado dunha evolución e atopar paralelismos entre elas que axuden no seu estudo.

O estudo da orixe e a evolución do latín ás linguas romances proporcionalle ao alumnado os instrumentos necesarios para comprender e analizar os procesos de cambios fonéticos, morfosintácticos e semánticos que deron lugar aos procedementos que rexon hoxe as súas linguas, e axuda a incrementar de xeito notable o seu léxico. A reflexión sobre o léxico coñecido, a adquisición de novas palabras e a comprensión das estruturas da lingua latina interveñen de xeito notable no uso máis eficaz da lingua propia como instrumento de aprendizaxe, comunicación e interpretación da realidade.

É recomendable comezar o estudo do latín de cuarto de ESO cun método natural, no que as regras morfosintácticas se deduzan da práctica da lectura e da tradución, deixando para os cursos de primeiro e segundo de bacharelato un estudo máis pormenorizado.

O estudo da herdanza clásica, obxecto desta materia, non só está presente na lingua latina, pois abordará tamén os diferentes aspectos que se inclúen no que coñecemos como civilización latina, berce da Europa actual. Ademais da descrición do seu marco xeográfico e do estudo dos principais fitos históricos, haberá lugar tamén para unha análise das súas estruturas sociopolíticas, da súa vida cotiá, e manifestacións culturais como os espectáculos públicos ou as súas creacións literarias e artísticas, a enxeñaría e o urbanismo, a mitoloxía e a relixión.

Partindo desta perspectiva, o estudo da materia organízase en **bloques** que, con lixeiros matices, se repiten en todos os cursos.

Os devanditos bloques refírense tanto a cuestións lingüísticas como a temas culturais, tendo en conta que ambos os dous aspectos constitúen dúas facetas inseparables e complementarias para o estudo da civilización romana, sen as que non é posible apreciar a importancia do legado latino na súa verdadeira dimensión.

- O primeiro destes bloques estuda **o latín como orixe das linguas romances** e ten un trato lixeiramente diferente para os cursos de cuarto de ESO e primeiro de bacharelato, e o curso de segundo de bacharelato. Os contidos dos dous primeiros cursos comezan coa análise das linguas do mundo, para seguir co estudo do indoeuropeo e as súas familias lingüísticas, a orixe, a evolución e as etapas do latín e as linguas romances. A continuación, e xa para os tres cursos, preténdese analizar o papel que desempeñou a lingua latina na formación do galego, do castelán e das demais linguas romances que se falan na actualidade en Europa e noutros países do mundo, mediante o estudo do mantemento de elementos lingüísticos latinos nesas linguas e a análise dos procesos de evolución fonética, morfosintáctica e semántica.

- O seguinte bloque, deseñado só para latín de cuarto de ESO e primeiro de bacharelato, aborda os **elementos básicos da lingua latina**, comezando por percorrer os sistemas de escritura coñecidos, para analizar despois a orixe e a evolución do abecedario latino e a súa pronuncia.
- Os dous bloques seguintes, comúns aos tres cursos, tratan **aspectos netamente lingüísticos**, centrándose desta vez na morfoloxía e na sintaxe, os outros dous niveis de descrición e explicación do sistema, ademais da fonética e a semántica, dúas realidades inseparables que conforman e integran o aspecto gramatical. Preténdese iniciar o alumnado no concepto de flexión, estudando a estrutura interna das palabras e os elementos formais destas que serven para definir a relación que manteñen con outras dentro da oración. A sintaxe tamén se ocupa de estudar as estruturas oracionais latinas e os elementos que definen as súas construcións máis características, introducindo progresivamente niveis de maior complexidade, co propósito fundamental da comprensión e a interpretación dos textos.
- Nos cursos de cuarto de ESO e primeiro de bacharelato dedicouse un bloque ao **estudo da civilización latina**, co fin de identificar non só os feitos máis importantes da súa historia, senón tamén os aspectos propios da súa organización política, social e militar, e da súa identidade cultural, sen esquecer o estudo da vida cotiá, a relixión e a mitoloxía, cuxa influencia resulta decisiva para a configuración do imaxinario occidental. Preténdese tamén iniciar o alumnado no coñecemento dalgunhas das manifestacións artísticas máis significativas da antigüidade romana, entre as que destacan por unha banda as relativas ás artes plásticas e, máis concretamente, a escultura e a arquitectura, e pola outra, as literarias.
- O estudo máis en profundidade destas últimas resérvase para o curso de segundo de bacharelato, que conta cun bloque específico para a **literatura latina**, no que un mellor coñecemento da lingua lle permitirá ao alumnado entrar en contacto directo con algúns fragmentos das obras orixinais, afondando deste xeito na comprensión dos textos literarios clásicos latinos para comprender as claves da sociedade en que viron a luz e valorar a influencia que os autores latinos tiveron ao longo dos séculos.
- Se, como dixemos, a lingua e a cultura constitúen dúas realidades inseparables e complementarias para afondar no coñecemento da civilización latina, non existe mellor instrumento para o estudo de ambas que os propios textos, aos que está dedicado outro dos bloques de contidos previstos en todos os cursos. Preténdese deste xeito facer fincapé na necesidade de estudar desde o primeiro momento a lingua no seu contexto real, como mecanismo de expresión intelectual e estética no que se exemplifican os contidos lingüísticos estudados. Para lograr este obxectivo, ademais do labor de

tradución, deberase tratar o **latín como unha lingua viva** coa que traballar tamén a comunicación oral e escrita.

- Por último, nos tres cursos dedícase un bloque ao **estudo do léxico**, entendendo que este resulta imprescindible para avanzar no coñecemento de calquera lingua. Dentro deste ámbito préstase especial atención á etimoloxía, non só porque esta serve para pór de manifesto o mantemento das raíces latinas nas linguas modernas, senón ademais porque axuda o alumnado a adquirir unha mellor comprensión da súa propia lingua, axudándolle a precisar o significado de termos coñecidos ou a descubrir o de outros que non utilizara anteriormente, e incorporándoos ao seu vocabulario habitual. Así, dedícase un especial interese á composición e á derivación culta, onde se analizan prefixos, lexemas e sufixos de orixe grega e latina. Abondando nesta última idea, abórdase o estudo das locucións e as expresións latinas de uso actual, non só para coñecer o seu significado, senón tamén para saber empregalas nun contexto adecuado.

2. CONTRIBUCIÓN DA MATERIA AO DESENVOLVEMENTO DAS COMPETENCIAS CLAVE.

2.1 CULTURA CLÁSICA.

- A comunicación lingüística (CCL) é a competencia clave con máis presenza no bloque lingüístico, xa que permite descubrir as raíces grecorromanas do vocabulario das linguas que utiliza. Non obstante, no bloque non lingüístico os propios contidos da materia fomentan, tamén, a expresión a través da comunicación textual, oral, audiovisual e dixital.
- A presenza das novas tecnoloxías da información e da comunicación no mundo actual debe aproveitarse como unha vantaxe para o labor cotián na aula, traballando, deste xeito, a competencia dixital (CD). A procura de información guiada polo profesorado facilita o desenvolvemento do espírito crítico e o achegamento persoal ao coñecemento. Nesta liña, tamén hai que salientar a importancia do traballo da competencia en aprender a aprender (CAA), xa que o alumnado está iniciándose na selección, na avaliación, na comprensión e na produción de información cada vez máis complexa. A perseveranza, os hábitos de estudo, a autonomía e o traballo en equipo son capacidades que se poden afianzar neste capítulo.
- A descuberta da historia do mundo grego e do romano a través dos seus fitos máis salientables no ámbito da política, a sociedade e a vida cotiá axudarán a potenciar as competencias sociais e cívicas (CSC), así como a competencia en sentido da iniciativa e espírito emprendedor (CSIEE), por medio da planificación de proxectos en equipo, reforzando os conceptos dos valores democráticos, a participación cidadá e a toma de decisións responsables.

- Unha visión global da xeografía e historia de Grecia e Roma impulsará o alumnado a comprender os procesos de cambio desde o mundo antigo ata a actualidade, traballando, tamén, a competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT), que capacitan para a análise de fenómenos complexos, o razoamento lóxico e o rigor científico.
- A aproximación ás manifestacións artísticas e literarias do mundo clásico permite o desenvolvemento da competencia en conciencia e expresión culturais (CCEC), xa que un dos obxectivos principais da materia é a constatación do mantemento das súas pegadas na actualidade. A materia de Cultura Clásica pode significar para o alumnado de educación secundaria unha excelente vía de achegamento á posta en valor do noso patrimonio cultural, que se aloxa nos restos arqueolóxicos, nos museos e mesmo no contorno cotián, así como nas manifestacións máis inmateriais da cultura grecorromana, como o pensamento, as crenzas, a mitoloxía, a estética e a ética.

2.2 LATÍN I.

- A comunicación lingüística é a competencia clave (CCL) que máis presenza terá na materia de Latín, xa que o estudo da lingua latina, da súa orixe e evolución, do seu funcionamento interno, do seu léxico e dos seus textos ha redundar sen dúbida nun maior coñecemento e dominio das linguas propias. Non obstante, deberase ter en conta tamén o tratamento das outras competencias.
- O labor de tradución non só constitúe por si mesmo un importante exercicio intelectual, senón que ao mesmo tempo estimula a memoria, a lóxica de pensamento e os hábitos de disciplina no estudo, mellorando o razoamento e impulsando a competencia clave de aprender a aprender (CAA).
- A competencia matemática e as competencias básicas en ciencia e tecnoloxía (CMCCT) son traballadas nos temas de cultura e civilización latinas, nomeadamente na educación en Roma, no urbanismo e na enxeñaría romana, e as vías de comunicación, en tanto que manifestacións da actividade humana.
- A competencia dixital (CD) deberá estar presente en todo momento; a procura de información na rede, a súa selección crítica e a súa utilización, entendidas como un proceso guiado polo profesorado, deberán servirnos para programar traballos colaborativos e producir novos materiais, e pólos ao dispor da comunidade educativa.
- As competencias sociais e cívicas (CSC) poden traballarse particularmente nos bloques referidos á civilización. A vida no mundo romano, na súa dimensión político-social ou relixiosa préstase sempre á valoración e á comparación co mundo actual, salientando semellanzas e diferenzas, e fomentando un xuízo crítico da realidade. Deste xeito, cobran nova forza conceptos como democracia, xustiza, igualdade, cidadanía e diversidade.

- A competencia en conciencia e expresión cultural (CCEC), está moi presente, ademais de no estudo da literatura latina, nos contidos referidos ás artes plásticas en Roma, o urbanismo e a romanización de Hispania e da Gallaecia. Coñecer e valorar todas estas manifestacións culturais artísticas, diferenciando xéneros e estilos, recoñecendo canons estéticos ou tópicos literarios, lévanos a consideralas como parte do patrimonio dos pobos e a apreciar dun xeito especial aquelas que están dentro do noso contorno, ben sexa nas páxinas dun libro ou ben nun museo ou nun depósito arqueolóxico.
- A competencia que traballa o sentido da iniciativa e o espírito emprendedor (CSIEE) estará presente sobre todo no bloques de contidos non lingüísticos, para aproveitar a metodoloxía do traballo en grupo de xeito responsable e proactivo.

3. OBXECTIVOS.

3.1 OBXECTIVOS XERAIS DA ETAPA. ESO.

A educación secundaria obrigatoria contribuirá a desenvolver nos alumnos e nas alumnas as capacidades que lles permitan:

- a) Asumir responsablemente os seus deberes, coñecer e exercer os seus dereitos no respecto ás demais persoas, practicar a tolerancia, a cooperación e a solidariedade entre as persoas e os grupos, exercitarse no diálogo, afianzando os dereitos humanos e a igualdade de trato e de oportunidades entre mulleres e homes, como valores comúns dunha sociedade plural, e prepararse para o exercicio da cidadanía democrática.
- b) Desenvolver e consolidar hábitos de disciplina, estudo e traballo individual e en equipo, como condición necesaria para unha realización eficaz das tarefas da aprendizaxe e como medio de desenvolvemento persoal.
- c) Valorar e respectar a diferenza de sexos e a igualdade de dereitos e oportunidades entre eles. Rexeitar a discriminación das persoas por razón de sexo ou por calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social. Rexeitar os estereotipos que supoñan discriminación entre homes e mulleres, así como calquera manifestación de violencia contra a muller.
- d) Fortalecer as súas capacidades afectivas en todos os ámbitos da personalidade e nas súas relacións coas demais persoas, así como rexeitar a violencia, os prexuízos de calquera tipo e os comportamentos sexistas, e resolver pacificamente os conflitos.
- e) Desenvolver destrezas básicas na utilización das fontes de información, para adquirir novos coñecementos con sentido crítico. Adquirir unha preparación básica no campo das tecnoloxías, especialmente as da información e a comunicación.
- f) Concibir o coñecemento científico como un saber integrado, que se estrutura en materias, así como coñecer e aplicar os métodos para identificar os problemas en diversos campos do coñecemento e da experiencia.

- g) Desenvolver o espírito emprendedor e a confianza en si mesmo, a participación, o sentido crítico, a iniciativa persoal e a capacidade para aprender a aprender, planificar, tomar decisións e asumir responsabilidades.
- h) Comprender e expresar con corrección, oralmente e por escrito, na lingua galega e na lingua castelá, textos e mensaxes complexas, e iniciarse no coñecemento, na lectura e no estudo da literatura.
- i) Comprender e expresarse nunha ou máis linguas estranxeiras de maneira apropiada.
- l) Coñecer, valorar e respectar os aspectos básicos da cultura e da historia propias e das outras persoas, así como o patrimonio artístico e cultural.
- m) Coñecer e aceptar o funcionamento do propio corpo e o das outras persoas, respectar as diferenzas, afianzar os hábitos de coidado e saúde corporais, e incorporar a educación física e a práctica do deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social. Coñecer e valorar a dimensión humana da sexualidade en toda a súa diversidade. Valorar criticamente os hábitos sociais relacionados coa saúde, o consumo, o coidado dos seres vivos e o medio ambiente, contribuíndo á súa conservación e á súa mellora.
- n) Apreciar a creación artística e comprender a linguaxe das manifestacións artísticas, utilizando diversos medios de expresión e representación.
- o) Coñecer e valorar os aspectos básicos do patrimonio lingüístico, cultural, histórico e artístico de Galicia, participar na súa conservación e na súa mellora, e respectar a diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e das persoas, desenvolvendo actitudes de interese e respecto cara ao exercicio deste dereito.
- p) Coñecer e valorar a importancia do uso da lingua galega como elemento fundamental para o mantemento da identidade de Galicia, e como medio de relación interpersoal e expresión de riqueza cultural nun contexto plurilingüe, que permite a comunicación con outras linguas, en especial coas pertencentes á comunidade lusófona.

3.2 OBXECTIVOS XERAIS DA ETAPA. BACHARELATO.

O Bacharelato contribuirá a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades que lles permitan:

- q) Exercer a cidadanía democrática, desde unha perspectiva global, e adquirir unha conciencia cívica responsable, inspirada polos valores da Constitución Española e do Estatuto de autonomía de Galicia, así como polos dereitos humanos, que fomenta a corresponsabilidade na construción dunha sociedade xusta e equitativa.
- r) Consolidar unha madurez persoal e social que lles permita actuar de forma responsable e autónoma e desenvolver o seu espírito crítico. Prever e resolver pacificamente os conflitos persoais, familiares e sociais.

- s) Fomentar a igualdade efectiva de dereitos e oportunidades entre homes e mulleres, analizar e valorar criticamente as desigualdades existentes e impulsar a igualdade real e a non discriminación das persoas con discapacidade.
- t) Afianzar os hábitos de lectura, estudo e disciplina, como condicións necesarias para o eficaz aproveitamento da aprendizaxe, e como medio de desenvolvemento persoal.
- u) Dominar, tanto na súa expresión oral como escrita, a lingua castelá e, no seu caso, a lingua cooficial da súa comunidade autónoma.
- v) Expresarse con fluidez e corrección nunha ou máis linguas estranxeiras.
- w) Utilizar con solvencia e responsabilidade as tecnoloxías da información e a comunicación.
- x) Coñecer e valorar criticamente as realidades do mundo contemporáneo, os seus antecedentes históricos e os principais factores da súa evolución. Participar de forma solidaria no desenvolvemento e a mellora da súa contorna social.
- y) Acceder aos coñecementos científicos e tecnolóxicos fundamentais e dominar as habilidades básicas propias da modalidade elixida.
- l) Comprender os elementos e os procedementos fundamentais da investigación e dos métodos científicos. Coñecer e valorar de forma crítica a contribución da ciencia e a tecnoloxía no cambio das condicións de vida, así como afianzar a sensibilidade e o respecto cara ao medio ambiente.
- m) Afianzar o espírito emprendedor con actitudes de creatividade, flexibilidade, iniciativa, traballo en equipo, confianza nun mesmo e sentido crítico.
- n) Desenvolver a sensibilidade artística e literaria, así como o criterio estético, como fontes de formación e enriquecemento cultural.
- o) Utilizar a educación física e o deporte para favorecer o desenvolvemento persoal e social.
- p) Afianzar actitudes de respecto e prevención no ámbito da seguridade viaria.
- q) Valorar, respectar e afianzar o patrimonio material e inmaterial de Galicia, e contribuír á súa conservación e mellora no contexto dun mundo globalizado.

4. CULTURA CLÁSICA.

4.1 OBXECTIVOS DA MATERIA: CULTURA CLÁSICA 3º ESO.

Debido ao carácter de optatividade da materia Cultura Clásica, é necesario ter en conta a flexibilidade na adecuación dos contidos ás características dos centros docentes e ao alumnado que escolla esta opción, de xeito que o seu currículo debe ter a apertura propia das materias específicas.

Partindo destas recomendacións, establecemos os obxectivos que deberán acadar os alumnos/as.

1. Localizar nun mapa fitos xeográficos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana.
2. Coñecer as características máis importantes do marco xeográfico no que se desenvolveron as culturas de Grecia e Roma no momento do seu apoxeo.
3. Coñecer algúns fitos esenciais na historia de Grecia e Roma e coñecer as súas consecuencias e influencia na nosa historia.
4. Distinguir e situar nun eixe cronolóxico as principais etapas históricas de Grecia e Roma.
5. Coñecer coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, os seus trazos, atributos e ámbitos de influencia.
6. Coñecer os mitos e heroes grecolatinos de maior relevancia.
7. Coñecer as características fundamentais da arte grega e romana e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos.
8. Localizar nun mapa e describir os monumentos clásicos máis significativos que forman parte do patrimonio español.
9. Coñecer as características dos principais sistemas políticos presentes no mundo clásico establecendo semellanzas e diferenzas entre elas.
10. Coñecer as características e a evolución da organización social grega e romana e a súa presenza na sociedade actual.
11. Identificar e explicar os diferentes papeis que desempeñan dentro da familia cada un dos seus membros.
12. Identificar as principais formas de traballo e de ocio existentes na Antigüidade.
13. Recoñecer os diferentes tipos de escritura e distinguilas entre si.
14. Distinguir distintos tipos de alfabetos usados na actualidade.
15. Coñecer a orixe común de diferentes linguas.
16. Describir a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico.
17. Identificar as linguas romances e non romances da Península Ibérica e localizalas nun mapa.
18. Identificar léxico común, técnico e científico de orixe grecolatina na propia lingua e sinalar a súa relación coas palabras latinas ou gregas orixinarias.
19. Describir algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que chegaron ata a actualidade.
20. Coñecer a presenza da mitoloxía e os temas lendarios nas manifestacións artísticas actuais.
21. Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual.

22. Realizar traballos de investigación sobre a presenza da civilización clásica no contorno, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación.
23. Coñecer as características fundamentais da romanización de Hispania.
24. Coñecer e comparar as características da relixiosidade grega e romana coa actualidade.
25. Explicar os fundamentos da relixiosidade romana e distinguir a relixión oficial das manifestacións de culto privado.
26. Coñecer as principais características dos xéneros literarios grecolatinos e a súa influencia na literatura posterior.

4.2 CONTIDOS.

4.2.1 CONTIDOS POR BLOQUES.

Bloque 1. Xeografía.

- B1.1. Marco xeográfico das civilizacións grega e romana.

Bloque 2. Historia.

- B2.1. Marco histórico da civilización grega: das civilizacións minoica e micénica ao mundo helenístico.
- B2.2. Marco histórico da civilización romana: Monarquía, República e Imperio.

Bloque 3. Mitoloxía.

- B3.1. O panteón grego e romano.
- B3.2. Mitos grecolatinos. Os heroes.
- B3.3. Relixión grega.
- B3.4. Relixión romana: culto público e privado.

Bloque 4. Arte.

- B4.1. Fundamentos da arte clásica.
- B4.2. Arquitectura en Grecia e Roma: tipos de edificios e ordes arquitectónicas.
- B4.3. Escultura en Grecia e Roma: etapas, estilos e temáticas.
- B4.4. Enxeñería romana: obras públicas e urbanismo. Vías romanas.
- B4.5. Herdanza clásica no patrimonio artístico.

Bloque 5. Sociedade e vida cotiá.

- B5.1. Organización política en Grecia e en Roma.
- B5.2. Sociedade en Grecia e Roma: clases sociais.
- B5.3. A familia en Grecia e Roma.
- B5.4. Vida cotiá en Grecia e Roma: vivenda, hixiene, alimentación, vestimenta e traballo.
- B5.5. Espectáculos públicos en Grecia e Roma.

Bloque 6. Lingua e literatura.

- B6.1. Historia da escritura. Signos e materiais.
- B6.2. Orixe do alfabeto. O alfabeto grego e o alfabeto romano.
- B6.3. As linguas do mundo. O indoeuropeo e as súas familias lingüísticas.
- B6.4. As linguas romances.
- B6.5. Composición e derivación culta de orixe grega e latina.

- B6.6. Latinismos, palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos.
- B6.7. Principais regras de evolución fonética do latín ao galego e ao castelán.
- B6.8. Léxico grecolatino na linguaxe científica e técnica.
- B6.9. Presenza das linguas clásicas nas linguas modernas.
- B6.10. Xéneros literarios grecolatinos: autores e obras principais.

Bloque 7. Pervivencia na actualidade.

- B7.1. Civilización grecolatina nas artes e na organización social e política actual.
- B7.2. Mitoloxía e temas lexendarios nas manifestacións artísticas actuais.
- B7.3. Historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país.
- B7.4. Traballos de investigación sobre a civilización clásica na nosa cultura.

4.2.2 CONTIDOS MÍNIMOS.

- Marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana.
- Etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando e situando no tempo os principais fitos asociados a cada unha delas.
- A romanización de Hispania e Gallaecia, describindo as súas causas e delimitando as súas fases.
- Principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo as relacións entre os diferentes deuses. Semideuses e heroes e principais aspectos que os diferencian.
- Trazos básicos da arte clásica nas manifestacións artísticas antigas e actuais. Características esenciais das arquitecturas grega e romana, identificando en imaxes a orde arquitectónica á que pertencen distintos monumentos. Esculturas gregas e romanas encadradas nun período histórico. Principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo.
- Principais sistemas políticos da antigüidade clásica.
- Organización das sociedades grega e romana, clases sociais e os papeis asignados a cada unha. A familia. Tipos de vivenda, o modo de alimentación, os hábitos de hixiene e a vestimenta en Grecia e Roma. Formas de lecer das sociedades grega e romana.
- Tipos de escritura. Principais ramas da familia das linguas indoeuropeas, sinalando os idiomas modernos que se derivan de cada unha e os aspectos lingüísticos que evidencian o seu parentesco. Linguas romances e non romances faladas en Europa e España.
- Helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España e doutras linguas modernas.
- Cultismos, semicultismos e termos patrimoniais. Evolucións do latín ao galego e ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución.

- Características esenciais dos xéneros literarios grecolatinos. Pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios nas manifestacións artísticas contemporáneas nas que están presentes estes motivos.

4.3 TEMPORALIZACIÓN.

1º TRIMESTRE.

- B1.1. Marco xeográfico das civilizacións grega e romana. (2 SESIÓNS)
- B2.1. Marco histórico da civilización grega: das civilizacións minoica e micénica ao mundo helenístico. (3 SESIÓNS)
- B2.2. Marco histórico da civilización romana: Monarquía, República e Imperio. (3 SESIÓNS)
- B5.1. Organización política en Grecia e en Roma. (3 SESIÓNS)
- B5.2. Sociedade en Grecia e Roma: clases sociais. (3 SESIÓNS)
- B6.1. Historia da escritura. Signos e materiais. (2 SESIÓNS)
- B6.2. Orixe do alfabeto. O alfabeto grego e o alfabeto romano. (2 SESIÓNS)
- B6.3. As linguas do mundo. O indoeuropeo e as súas familias lingüísticas. (2 SESIÓNS)
- B6.4. As linguas romances. (2 SESIÓNS)
- B7.4. Traballos de investigación sobre a civilización clásica na nosa cultura. (1 SESIÓN)

2º TRIMESTRE.

- B5.3. A familia en Grecia e Roma. (3 SESIÓNS)
- B5.4. Vida cotiá en Grecia e Roma: vivenda, hixiene, alimentación, vestimenta e traballo. (4 SESIÓNS)
- B5.5. Os espectáculos públicos en Grecia e Roma. (4 SESIÓNS)
- B6.5. Composición e derivación culta de orixe grega e latina. (2 SESIÓNS)
- B6.6. Latinismos, palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos. (2 SESIÓNS)
- B6.7. Principais regras de evolución fonética do latín ao galego e ao castelán. (1 SESIÓN)
- B6.10. Xéneros literarios grecolatinos: autores e obras principais. (2 SESIÓNS)
- B7.4. Traballos de investigación sobre a civilización clásica na nosa cultura. (1 SESIÓN)

3º TRIMESTRE.

- B3.1. O panteón grego e romano. (2 SESIÓNS)
- B3.2. Mitos grecolatinos. Os heroes. (2 SESIÓNS)
- B3.3. Relixión grega. (2 SESIÓNS)
- B3.4. Relixión romana: culto público e privado. (1 SESIÓN)
- B4.1. Fundamentos da arte clásica. (1 SESIÓNS)
- B4.2. Arquitectura en Grecia e Roma: tipos de edificios e ordes arquitectónicas. (1 SESIÓN)
- B4.3. Escultura en Grecia e Roma: etapas, estilos e temáticas. (2 SESIÓNS)
- B4.4. Enxeñería romana: obras públicas e urbanismo. Vías romanas. (1 SESIÓN)
- B4.5. Herdanza clásica no patrimonio artístico. (1 SESIÓN)
- B6.8. Léxico grecolatino na linguaxe científica e técnica. (1 SESIÓN)
- B6.9. Presenza das linguas clásicas nas linguas modernas. (1 SESIÓN)

B7.1. Civilización grecolatina nas artes e na organización social e política actual. (1 SESIÓN)

B7.2. Mitoloxía e temas lexendarios nas manifestacións artísticas actuais. (1 SESIÓN)

B7.3. Historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país. (1 SESIÓN)

B7.4. Traballos de investigación sobre a civilización clásica na nosa cultura. (1 SESIÓN)

4.4 CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

- B1.1. Localizar nun mapa fitos xeográficos e enclaves concretos relevantes para o coñecemento das civilizacións grega e romana.
- B1.2. Describir os marcos xeográficos en que se desenvolven as civilizacións grega e romana ao longo da súa historia.
- B2.1. Identificar, describir e explicar o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana.
- B2.2. Coñecer as principais características de cada período da historia de Grecia e Roma, e saber situar nun eixe cronolóxico feitos históricos.
- B2.3. Coñecer as características fundamentais da romanización de Hispania e Gallaecia.
- B3.1. Coñecer os principais deuses da mitoloxía grecolatina.
- B3.2. Coñecer os mitos e os heroes grecolatinos, e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e os heroes antigos e os actuais.
- B3.3. Coñecer e comparar as características da relixiosidade e da relixión grega coas actuais.
- B3.4. Explicar os fundamentos da relixiosidade romana e distinguir a relixión oficial das manifestacións do culto privado.
- B4.1. Coñecer as características fundamentais da arte clásica e relacionar manifestacións artísticas actuais cos seus modelos clásicos.
- B4.2. Identificar as características máis salientables da arquitectura grecorromana en relación cos edificios máis singulares.
- B4.3. Coñecer as manifestacións escultóricas da arte grega e romana ao longo da Antigüidade e identificar a súa temática.
- B4.4. Coñecer as creacións urbanísticas romanas, así como a súa rede viaria.
- B4.5. Coñecer e saber localizar os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo.
- B5.1. Coñecer as características das principais formas de organización política presentes no mundo clásico, e establecer semellanzas e diferenzas entre elas.
- B5.2. Coñecer as características e a evolución das clases sociais en Grecia e Roma.
- B5.3. Coñecer a composición da familia e os papeis asignados aos seus membros.
- B5.4. Coñecer os trazos máis salientables da vida cotiá en Grecia e Roma.
- B5.5. Identificar as principais formas de lecer da antigüidade.

- B5.6. Relacionar e establecer semellanzas e diferenzas entre as manifestacións deportivas da Grecia Clásica e as actuais.
- B6.1. Coñecer a existencia de diversos tipos de escritura, distinguilos e comprender as súas funcións.
- B6.2. Coñecer a orixe do alfabeto e distinguir os tipos de alfabetos usados na actualidade.
- B6.3. Recoñecer a presenza de elementos dos alfabetos grego e latino nos alfabetos actuais.
- B6.4. Coñecer a orixe común das linguas indoeuropeas.
- B6.5. Identificar as linguas europeas romances e non romances, e localizalas nun mapa.
- B6.6. Identificar a orixe grecolatina do léxico das linguas de España e doutras linguas modernas.
- B6.7. Distinguir e identificar latinismos, cultismos, semicultismos e termos patrimoniais.
- B6.8. Facer evolucións desde o latín ao galego e ao castelán, tendo en conta os fenómenos fonéticos.
- B6.9. Coñecer e utilizar con propiedade terminoloxía científica-técnica de orixe grecolatina.
- B6.10. Constatar o influxo das linguas clásicas en linguas no derivadas delas.
- B6.11. Coñecer as principais características dos xéneros literarios grecolatinos e a súa influencia na literatura posterior.
- B6.12. Coñecer os fitos esenciais das literaturas grega e latina como base literaria da cultura europea occidental.
- B7.1. Recoñecer a presenza da civilización clásica nas artes e na organización social e política.
- B7.2. Coñecer a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios nas manifestacións artísticas actuais.
- B7.3. Identificar os aspectos máis importantes da historia de Grecia e Roma e a súa presenza no noso país e recoñecer as pegadas da cultura romana en diversos aspectos da civilización actual.
- B7.4. Realizar traballos de investigación sobre a pervivencia da civilización clásica na contorna, utilizando as tecnoloxías da información e a comunicación.

4.5 ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

Bloque 1. Xeografía.

- CCB1.1.1. Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana, delimitando o seu ámbito de influencia, establecendo conexións con outras culturas próximas e situando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica.

- CCB1.2.1. Enumera aspectos do marco xeográfico que poden ser considerados determinantes no desenvolvemento das civilizacións grega e latina, e achega exemplos para ilustrar e xustificar as súas formulacións.

Bloque 2. Historia.

- CCB2.1.1. Sabe enmarcar determinados feitos históricos nas civilizacións grega e romana e no período histórico correspondente, pónndoos en contexto e relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas.
- CCB2.2.1. Distingue con precisión as etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando e situando no tempo os principais fitos asociados a cada unha delas.
- CCB2.2.2. Explica o proceso de transición que se produce entre as etapas da historia de Grecia e Roma, describindo as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras.
- CCB2.2.3. Elabora eixes cronolóxicos en que se representen fitos históricos salientables, consultando ou non fontes de información.
- CCB2.2.4. Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana, sinalando períodos e identificando en cada un as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións.
- CCB2.3.1. Explica a romanización de Hispania e Gallaecia, describindo as súas causas e delimitando as súas fases.
- CCB2.3.2. Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e Gallaecia, sinalando a súa influencia na historia posterior do noso país.

Bloque 3. Mitoloxía.

- CCB3.1.1. Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo as relacións entre os diferentes deuses.
- CCB3.2.1. Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes, e explica os principais aspectos que os diferencian.
- CCB3.2.2. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa.
- CCB3.2.3. Recoñece e ilustra con exemplos o mantemento do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as principais semellanzas e diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos, asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época.

- CCB3.2.4. Recoñece referencias mitolóxicas nas artes plásticas, sempre que sexan claras e sinxelas, describindo, a través do uso que se fai destas, os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina.
- CCB3.3.1. Enumera e explica as principais características da relixión grega, póndoas en relación con outros aspectos básicos da cultura helénica e establecendo comparacións con manifestacións relixiosas propias doutras culturas.
- CCB3.4.1. Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, e explica os trazos que lles son propios.

Bloque 4. Arte.

- CCB4.1.1. Recoñece os trazos básicos da arte clásica nas manifestacións artísticas antigas e actuais.
- CCB4.1.2. Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles aspectos relacionados coa arte grecolatina, asociándoos a outras manifestacións culturais ou a fitos históricos.
- CCB4.2.1. Recoñece as características esenciais das arquitecturas grega e romana, identificando en imaxes a orde arquitectónica á que pertencen distintos monumentos, para razoar a súa resposta.
- CCB4.3.1. Recoñece esculturas gregas e romanas en imaxes, encádraas nun período histórico e identifica nelas motivos mitolóxicos, históricos ou culturais.
- CCB4.4.1. Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores.
- CCB4.5.1. Localiza nun mapa os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e súa cronoloxía aproximada.

Bloque 5. Sociedade e vida cotiá.

- CCB5.1.1. Nomea os principais sistemas políticos da antigüidade clásica e describe, dentro de cada un, a forma de distribución e o exercicio do poder, as institucións, o papel que estas desempeñan e os mecanismos de participación política.
- CCB5.2.1. Describe a organización das sociedades grega e romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha, relacionando estes aspectos cos valores cívicos da época e comparándoos cos actuais.
- CCB5.2.2. Describe as principais características e a evolución dos grupos que compoñen as sociedades grega e romana.
- CCB5.3.1. Identifica e explica os papeis que desempeña dentro da familia cada un dos seus membros, identificando e explicando a través deles estereotipos culturais e comparándoos cos actuais.
- CCB5.4.1. Identifica e describe os tipos de vivenda, o modo de alimentación, os hábitos de hixiene e a vestimenta en Grecia e Roma.

- CCB5.4.2. Identifica e describe formas de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época, e explica a súa influencia no progreso da cultura occidental.
- CCB5.5.1. Describe as principais formas de lecer das sociedades grega e romana, analizando a súa finalidade, os grupos aos que van dirixidas e a súa función no desenvolvemento da identidade social.
- CCB5.6.1. Explica a orixe e a natureza dos Xogos Olímpicos, comparándoos e destacando a súa importancia con respecto a outras festividades deste tipo existentes na época, e comenta o seu mantemento no mundo moderno, establecendo semellanzas e diferenzas entre os valores culturais aos que se asocian en cada caso.

Bloque 6. Lingua e literatura.

- CCB6.1.1. Recoñece tipos de escritura, clasifícaos consonte súa natureza e a súa función, e describe os trazos que os distinguen.
- CCB6.2.1. Nomea e describe os trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental, diferenciándoos doutros tipos de escrituras, e explica a súa orixe.
- CCB6.3.1. Explica a influencia dos alfabetos grego e latino na formación dos alfabetos actuais, e sinala nestes últimos a presenza de determinados elementos tomados dos primeiros.
- CCB6.4.1. Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas, sinalando os idiomas modernos que se derivan de cada unha e os aspectos lingüísticos que evidencian o seu parentesco.
- CCB6.4.2. Describe a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico, explicando e ilustrando con exemplos os elementos que evidencian do xeito máis visible a súa orixe común e o parentesco existente entre elas.
- CCB6.5.1. Identifica as linguas que se falan en Europa e en España, diferenciando pola súa orixe as romances e as non romances, e delimita nun mapa as zonas onde se utilizan.
- CCB6.6.1. Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España e doutras linguas modernas, e explica o seu significado a partir do termo de orixe.
- CCB6.6.2. Explica o significado de palabras a partir da súa descomposición e da análise etimolóxica das súas partes.
- CCB6.7.1. Identifica e diferencia con seguridade cultismos, semicultismos e termos patrimoniais, en relación co termo de orixe sen, necesidade de consultar dicionarios nin outras fontes de información.
- CCB6.7.2. Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual.

- CCB6.8.1. Explica os procesos de evolución dalgúns termos desde o étimo latino ata os seus respectivos derivados nas linguas romances, describindo algúns dos fenómenos fonéticos producidos e ilustrándoos con outros exemplos.
- CCB6.8.2. Realiza evolucións do latín ao galego e ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución.
- CCB6.9.1. Explica a partir da súa etimoloxía termos de orixe grecolatina propios da linguaxe científico-técnica e sabe usalos con propiedade.
- CCB6.10.1. Demostra o influxo do latín e o grego sobre as linguas modernas servíndose de exemplos para ilustrar o mantemento nestas de elementos léxicos morfolóxicos e sintácticos herdados das primeiras.
- CCB6.11.1. Describe as características esenciais dos xéneros literarios grecolatinos e recoñece a súa influencia na literatura posterior.
- CCB6.12.1. Nomea aos autores máis representativos da literatura grecolatina, encádraos no seu período histórico e cita as súas obras máis coñecidas.

Bloque 7. Pervivencia na actualidade.

- CCB7.1.1. Sinala e describe algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que perviviron ata a actualidade, demostrando a súa vixencia nunha e noutra época mediante exemplos.
- CCB7.2.1. Demostra a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios mediante exemplos de manifestacións artísticas contemporáneas nas que están presentes estes motivos.
- CCB7.3.1. Enumera e explica algúns exemplos concretos nos que se pon de manifesto a influencia que o mundo clásico tivo na historia e as tradicións do noso país.
- B7.4.1. Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para recabar información e realizar traballos de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura.

4.6 CONCRECCIÓN PARA OS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

- 1) Competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais.
- 2) Temporalización.
- 3) Procedementos e instrumentos de avaliación.
- 4) Grao mínimo de consecución para superar a materia.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
▪ BLOQUE 1. XEOGRAFÍA.				
▪ <u>CCB1.1.1. Sinala sobre un mapa o marco xeográfico en que se sitúan en distintos períodos as civilizacións grega e romana, delimitando o seu ámbito de influencia.</u>	▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ Estándar sulinado (ES)

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
establecendo conexións con outras culturas próximas e situando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica.				
<ul style="list-style-type: none"> CCB1.2.1. <u>Enumera aspectos do marco xeográfico que poden ser considerados determinantes no desenvolvemento das civilizacións grega e latina, e achega exemplos para ilustrar e xustificar as súas formulacións.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CD CAA 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
▪ BLOQUE 2. HISTORIA.				
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.1.1. <u>Sabe enmarcar determinados feitos históricos nas civilizacións grega e romana e no período histórico correspondente, pondoos en contexto e relacionándoos con outras circunstancias contemporáneas.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.2.1. <u>Distingue con precisión as etapas da historia de Grecia e Roma, nomeando e situando no tempo os principais fitos asociados a cada unha delas.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CMCCT CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.2.2. <u>Explica o proceso de transición que se produce entre as etapas da historia de Grecia e Roma, describindo as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.2.3. <u>Elabora eixes cronolóxicos en que se representen fitos históricos salientables, consultando ou non fontes de información.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CD CMCCT CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.2.4. <u>Sitúa dentro dun eixe cronolóxico o marco histórico en que se desenvolven as civilizacións grega e romana, sinalando períodos e identificando en cada un as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.3.1. <u>Explica a romanización de Hispania e Gallaecia, describindo as súas causas e delimitando as súas fases.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CAA CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB2.3.2. <u>Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e Gallaecia, sinalando a súa influencia na historia posterior do noso país.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CAA CCEC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
▪ BLOQUE 3. MITOLOXÍA.				
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.1.1. <u>Pode nomear coa súa denominación grega e latina os principais deuses e heroes da mitoloxía grecolatina.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CD CCEC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
<p>sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o seu ámbito de influencia, explicando a súa xenealoxía e establecendo as relacións entre os diferentes deuses.</p>				
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.2.1. <u>Identifica dentro do imaxinario mítico deuses, semideuses e heroes</u>, e explica os principais aspectos que os diferencian. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CD CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.2.2. <u>Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas</u>, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CSC CCEC CD 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.2.3. <u>Recoñece e ilustra con exemplos o mantemento do mítico e da figura do heroe na nosa cultura</u>, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno e sinalando as principais semellanzas e diferenzas que se observan entre ambos os tratamentos, asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CMCCT CD CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.2.4. <u>Recoñece referencias mitolóxicas nas artes plásticas, sempre que sexan claras e sinxelas</u>, describindo, a través do uso que se fai destas, os aspectos básicos que en cada caso se asocian á tradición grecolatina. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CD 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.3.1. <u>Enumera e explica as principais características da relixión grega</u>, pondoas en relación con outros aspectos básicos da cultura helénica e establecendo comparacións con manifestacións relixiosas propias doutras culturas. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB3.4.1. <u>Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados</u>, e explica os trazos que lles son propios. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> BLOQUE 4. ARTE. 				
<ul style="list-style-type: none"> CCB4.1.1. <u>Recoñece os trazos básicos da arte clásica nas manifestacións artísticas antigas e actuais</u>. 	<ul style="list-style-type: none"> CD CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB4.1.2. <u>Realiza eixes cronolóxicos e sitúa neles aspectos relacionados coa arte grecolatina</u>, asociándoos a outras manifestacións culturais ou a fitos históricos. 	<ul style="list-style-type: none"> CMCCT CD CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB4.2.1. <u>Recoñece as características esenciais das arquitecturas grega e romana</u>, identificando en imaxes a orde arquitectónica á que pertencen distintos monumentos, para razoar a súa resposta. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CMCCT CD 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
<ul style="list-style-type: none"> CCB4.3.1. <u>Recoñece esculturas gregas e romanas en imaxes, encádraas nun período histórico</u> e identifica nelas motivos mitolóxicos, históricos ou culturais. 	<ul style="list-style-type: none"> CCEC CMCCT CD 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB4.4.1. <u>Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas</u>, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CMCCT CD CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB4.5.1. <u>Localiza nun mapa os principais monumentos clásicos do patrimonio español e europeo</u>, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e súa cronoloxía aproximada. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CD CCEC CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ES
▪ BLOQUE 5. SOCIEDADE E VIDA COTIÁ.				
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.1.1. <u>Nomea os principais sistemas políticos da antigüidade clásica e describe, dentro de cada un, a forma de distribución e o exercicio do poder, as institucións</u>, o papel que estas desempeñan e os mecanismos de participación política. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.2.1. <u>Describe a organización das sociedades grega e romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha</u>, relacionando estes aspectos cos valores cívicos da época e comparándoos cos actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.2.2. <u>Describe as principais características e a evolución dos grupos que compoñen as sociedades grega e romana.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CCL CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.3.1. <u>Identifica e explica os papeis que desempeña dentro da familia cada un dos seus membros</u>, identificando e explicando a través deles estereotipos culturais e comparándoos cos actuais. 	<ul style="list-style-type: none"> CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.4.1. <u>Identifica e describe os tipos de vivenda, o modo de alimentación, os hábitos de hixiene e a vestimenta en Grecia e Roma.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> CD/ CAA CSC/ CMCCT CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.4.2. <u>Identifica e describe formas de traballo e relacións cos coñecementos científicos e técnicos da época</u>, e explica a súa influencia no progreso da cultura occidental. 	<ul style="list-style-type: none"> CAA CMCCT CSC CCL 	<ul style="list-style-type: none"> 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES
<ul style="list-style-type: none"> CCB5.5.1. <u>Describe as principais formas de lecer das sociedades grega e romana</u>, analizando a súa finalidade, os grupos aos que van dirixidas e a súa función no 	<ul style="list-style-type: none"> CSIEE CAA CSC 	<ul style="list-style-type: none"> 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
desenvolvemento da identidade social.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 			
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB5.6.1. <u>Explica a orixe e a natureza dos Xogos Olímpicos, comparándoos e destacando a súa importancia con respecto a outras festividades deste tipo existentes na época, e comenta o seu mantemento no mundo moderno, establecendo semellanzas e diferenzas entre os valores culturais aos que se asocian en cada caso.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CAA ▪ CSC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ BLOQUE 6. LINGUA E LITERATURA.				
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.1.1. <u>Recoñece tipos de escritura, clasifícaos consonte súa natureza e a súa función,</u> e describe os trazos que os distinguen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CCEC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.2.1. <u>Nomea e describe os trazos principais dos alfabetos máis utilizados no mundo occidental,</u> diferenciándoos doutros tipos de escrituras, e explica a súa orixe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.3.1. <u>Explica a influencia dos alfabetos grego e latino na formación dos alfabetos actuais,</u> e sinala nestes últimos a presenza de determinados elementos tomados dos primeiros. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CMCCT ▪ CCEC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.4.1. <u>Enumera e localiza nun mapa as principais ramas da familia das linguas indoeuropeas,</u> sinalando os idiomas modernos que se derivan de cada unha e os aspectos lingüísticos que evidencian o seu parentesco. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.4.2. <u>Describe a evolución das linguas romances a partir do latín como un proceso histórico,</u> explicando e ilustrando con exemplos os elementos que evidencian do xeito máis visible a súa orixe común e o parentesco existente entre elas. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.5.1. <u>Identifica as linguas que se falan en Europa e en España,</u> diferenciando pola súa orixe as romances e as non romances, e delimita nun mapa as zonas onde se utilizan. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL ▪ CCA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.6.1. <u>Recoñece e explica o significado dalgúns dos helenismos e latinismos máis frecuentes utilizados no léxico das linguas faladas en España e doutras linguas modernas,</u> e explica o seu significado a partir do termo de orixe. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.6.2. <u>Explica o significado de palabras a partir da súa descomposición e da análise etimolóxica das súas partes.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CCA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCB6.7.1. <u>Identifica e diferencia con seguridade cultismos, semicultismos e</u> 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
<u>termos patrimoniais, en relación co termo de orixe sen, necesidade de consultar dicionarios nin outras fontes de información.</u>	▪ CCL			
▪ CCB6.7.2. <u>Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual.</u>	▪ CD ▪ CCL	▪ 2º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB6.8.1. <u>Explica os procesos de evolución dalgúns termos desde o étimo latino ata os seus respectivos derivados nas linguas romances, describindo algúns dos fenómenos fonéticos producidos e ilustrándoos con outros exemplos.</u>	▪ CCL ▪ CCA	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB6.8.2. <u>Realiza evolucións do latín ao galego e ao castelán aplicando as regras fonéticas de evolución.</u>	▪ CCA ▪ CCL	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB6.9.1. <u>Explica a partir da súa etimoloxía termos de orixe grecolatina propios da linguaxe científico-técnica e sabe usalos con propiedade.</u>	▪ CCL ▪ CCA	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB6.10.1. <u>Demostra o influxo do latín e o grego sobre as linguas modernas servíndose de exemplos para ilustrar o mantemento nestas de elementos léxicos morfolóxicos e sintácticos herdados das primeiras.</u>	▪ CCL ▪ CCA	▪ 2º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB6.11.1. <u>Describe as características esenciais dos xéneros literarios grecolatinos e recoñece a súa influencia na literatura posterior.</u>	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CCA	▪ 2º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB6.12.1. <u>Nomea aos autores máis representativos da literatura grecolatina, encádraos no seu período histórico e cita as súas obras máis coñecidas.</u>	▪ CCEC ▪ CCL	▪ 2º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ BLOQUE 7. PERVIVENCIA NA ACTUALIDADE.				
▪ CCB7.1.1. <u>Sinala e describe algúns aspectos básicos da cultura e a civilización grecolatina que perviviron ata a actualidade, demostrando a súa vixencia nunha e noutra época mediante exemplos.</u>	▪ CCL ▪ CAA	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB7.2.1. <u>Demostra a pervivencia da mitoloxía e os temas lexendarios mediante exemplos de manifestacións artísticas contemporáneas nas que están presentes estes motivos.</u>	▪ CAA ▪ CCEC	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ CCB7.3.1. <u>Enumera e explica algúns exemplos concretos nos que se pon de manifesto a influencia que o mundo clásico tivo na historia e as tradicións do noso país.</u>	▪ CCL ▪ CSC	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ B7.4.1. <u>Utiliza as tecnoloxías da información e a comunicación para recabar información e realizar traballos</u>	▪ CD ▪ CAA	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ TI/TG	▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
<u>de investigación acerca da pervivencia da civilización clásica na nosa cultura.</u>				

COMPETENCIAS CLAVE

CCL	Comunicación lingüística
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
CD	Competencia dixital
CAA	Aprender a aprender
CSC	Competencias sociais e cívicas
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
CCEC	Conciencia e expresións culturais

TEMPORALIZACIÓN

1º T	1º TRIMESTRE
2º T	2º TRIMESTRE
3º T	3º TRIMESTRE

PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

CA	Caderno de aula
PE	Proba escrita
RE	Resolución de exercicios
TG	Traballo en grupo
TI	Traballo individual

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

*O grao mínimo de consecución de cada estándar de aprendizaxe indícase mediante o suliñado do estándar correspondente.

4.7 CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN DO ALUMNADO.

- Para poder establecer de forma axeitada os contidos e a metodoloxía que se debe aplicar con cada grupo, é preciso realizar nos primeiros días do curso unha avaliación inicial que nos permita saber de antemán os coñecementos previos dos alumnos do grupo e desenvolver de xeito operativo esta programación. Durante os primeiros días do curso levarase a cabo unha avaliación inicial que nos ilustre sobre os coñecementos previos do alumnado. En virtude dos resultados desta avaliación inicial, tomaranse as medidas de carácter individual e/ou grupal que sexan necesarias para que o alumnado acade os obxectivos previstos (actividades de reforzo, adaptación dos contidos, modificación da temporalización, ou calquera outra medida que se considere precisa).
- Levaranse a cabo probos periódicos para comprobar o grao de obxectivos acadados. A valoración das mesmas serviranos para adecuar o ritmo de traballo e mesmo para corrixir os erros cometidos. En cada trimestre faranse dúas probas escritas acordes cos contidos explicados ata ese momento.
- Ademais das probas escritas que se realicen cada trimestre, empregaranse como instrumentos de avaliación os traballos individuais e/ou grupais, o caderno de aula e a participación activa, interese e esforzo amosados nas actividades diarias.

- A cualificación final de cada avaliación será froito da nota media das cualificacións obtidas en cada proba (70%). Farase o redondeo á alza cando o decimal sexa igual ou superior a 0,7. A cualificación mínima para poder facer media aritmética será de 2,5. Se a cualificación dunha proba escrita é menor de 2,5, enténdese que o alumno/a non ten acadados os obxectivos propostos e deberá recuperar esa parte. Tanto nas probas escritas coma nos traballos restará 0,05 puntos a colocación indebida ou non colocación dos tiles e 0,1 o resto das faltas de ortografía. Os traballos persoais ou de grupo elaborados, e a actitude das alumnas e alumnos (intervencións en clase, preguntas, exercicios, esforzo diario), a ortografía, expresión e presentación dos traballos, e o interese demostrado ó longo de todo o trimestre contará un 30% na nota final, dividida esta porcentaxe como vemos no seguinte cadro:

1ª PROBA ESCRITA	35%
2ª PROBA ESCRITA	35%
TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN	10%
TRABALLO DE CLASE	20%

- Este departamento considerará situación de abandono a de aqueles alumnos que mostren de forma reiterada unha actitude manifestamente negativa cara a materia:
  - Negarse a facer de forma sistemática as actividades que se propoñen para traballar na aula ou ben as que se encomenden para facer na casa.
  - Non traer de forma reiterada o material para traballar na aula.
  - Entregar os exames en branco.

Esta situación comunicarase ao titor/titora e á xefa de estudos para que a poñan en coñecemento dos pais/nais ou titores legais do alumno/a. O mesmo procedemento empregárase se a situación varía ó longo do curso.

- No caso daqueles alumnos e alumnas que teñan algunha ou varias avaliacións suspensas deberán presentarse a un exame de recuperación no mes de xuño coa avaliación ou avaliacións que non tiveran superadas.
- As probas de recuperación extraordinarias (setembro) terán como contidos mínimos os incluídos na presente programación. Os criterios de avaliación serán os mesmos que nos demais casos.

4.8 METODOLOXÍA DIDÁCTICA.

- Para o estudo dos principais aspectos históricos, culturais, artísticos e lingüísticos das culturas grega e latina empregárase como elementos metodolóxicos básicos:
  - Comparación e contrastación dos devanditos aspectos, para comprender a súa evolución e como se transformaron nas formas actuais.
  - A ampliación do propio vocabulario e a mellora da comprensión e expresión, mediante a realización de exercicios variados sobre léxico.
  - A aplicación dos mesmos recursos ao estudo e manexo da súa lingua materna.

- A verificación da procedencia clásica da maioría de termos relacionados cos distintos campos do saber humano.
- O enfoque metodolóxico deberá *favorecer a capacidade de autoaprendizaxe*, de traballar en equipo e aplicar os métodos apropiados de investigación para seguir aprendendo ao longo da vida. Seguindo este criterio metodolóxico, traballaremos os aspectos de educación documental que garantiren ao alumnado a autonomía ante as fontes de información.
- Procurarase xerar un clima na aula co que as alumnas e alumnos sintan a necesidade de *participación activa no proceso de ensinanza-aprendizaxe*, asegurándonos de que eses intentos, mesmo se son erróneos, sirvan de estímulo para intentalo de novo. Neste senso, crearanse contextos de aprendizaxe e avaliación que comprometan ao alumnado e que o leven a planificar e avaliar as súas realizacións, identificando os avances e as dificultades, de cara a autorregular o seu propio e singular proceso de aprender a aprender.
- Haberá que distinguir *niveis de dificultade* no contido e nas actividades para cubrir as diversas necesidades educativas do alumnado. Neste sentido, proporcionarase ao alumnado con necesidades educativas especiais os materiais de reforzo que precisen para acadar os obxectivos.
- Promoverase a *utilización das TIC* para informarse, aprender e comunicarse e para utilizar con sentido crítico, como recurso formativo, materiais de procedencia diversa.

4.9 ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

- O alumnado que curse Cultura Clásica como materia pendente terá como referente a presente programación didáctica e o departamento lle proporcionará información ao comezo do curso sobre os procedementos de recuperación da materia pendente.
- O alumnado coa materia pendente terá que acadar os obxectivos que se inclúen neste programación e para facilitar a súa consecución, o departamento proporcionará boletíns de traballo práctico. A realización destas actividades é de carácter voluntario.
- O alumnado deberá realizar dúas probas parciais ao longo do curso. Os criterios de avaliación son os que aparecen recollidos na presente programación.
- O alumnado coa materia pendente deberá superar ambos parciais para obter avaliación positiva. En caso de non ter superada unha das probas parciais, poderá ser avaliado positivamente por media aritmética das dúas probas, sempre que a nota destas non sexa inferior a 3. No caso de que non supere as probas parciais, poderá presentarse a unha proba de recuperación final. As probas realizaranse nos meses de Xaneiro (1º parcial), Abril (2º Parcial) e Maio (Proba Final).

5. LATÍN I.**5.1 OBXECTIVOS DA MATERIA: LATÍN I.**

- 1) Iniciarse na lectura, interpretación e tradución de textos de dificultade progresiva, utilizando para este fin o coñecemento dos elementos morfolóxicos, sintácticos e léxicos básicos da lingua latina.
- 2) Reflexionar sobre os elementos substanciais que conforman as linguas e recoñecer compoñentes significativos da flexión nominal, pronominal e verbal latina nas linguas modernas derivadas do latín ou influídas por el.
- 3) Achegarse a textos latinos diversos, orixinais, adaptados e traducidos, mediante unha lectura comprensiva e distinguir as súas características esenciais e o xénero literario ao que pertencen.
- 4) Recoñecer elementos da lingua latina que evolucionaron ou que permanecen nas nosas linguas e aprecialos como clave para a súa interpretación.
- 5) Buscar información sobre aspectos relevantes da civilización romana, indagando en documentos e en fontes variadas, analízalos criticamente e constatar a súa presenza ao longo da historia.
- 6) Identificar e valorar as principais achegas da civilización romana no noso contorno e apreciar a lingua latina como instrumento transmisor de cultura.
- 7) Valorar a contribución do mundo romano na súa calidade de sistema integrador de diferentes correntes de pensamento e actitudes (éticas e estéticas) que conforman o ámbito cultural europeo.

5.2 CONTIDOS.**5.2.1 CONTIDOS POR BLOQUES.****Bloque 1. O latín, orixe das linguas romances.**

- B1.1. Marco xeográfico da lingua.
- B1.2. O indoeuropeo. Linguas indoeuropeas e familias lingüísticas
- B1.3. Linguas de España: linguas romances e non romances.
- B1.4. Orixe, evolución e etapas do latín. Palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos.
- B1.5. Nocións básicas de evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ao galego e ao castelán.

Bloque 2. Sistema de lingua latina: elementos básicos.

- B2.1. Orixes da escritura. Sistemas de escritura.
- B2.2. Orixe e evolución do alfabeto latino.
- B2.3. Pronuncia do latín: tipos.

Bloque 3. Morfoloxía.

- B3.1. Formantes das palabras.
- B3.2. Tipos de palabras: variables e invariables.

- B3.3. Concepto de declinación e conxugación.
- B3.4. Flexión nominal e pronominal: substantivos, adxectivos e pronomes.
- B3.5. Flexión verbal.

Bloque 4. Sintaxe.

- B4.1. Elementos da oración.
- B4.2. Casos latinos.
- B4.3. Concordancia.
- B4.4. Oración simple: oracións atributivas e predicativas.
- B4.5. Oración composta: coordinación e subordinación.
- B4.6. Construcións de infinitivo e de participio.

Bloque 5. Roma: historia, cultura, arte e civilización.

- B5.1. Períodos da historia de Roma.
- B5.2. Romanización de Hispania e da Gallaecia.
- B5.3. Organización política e social de Roma.
- B5.4. Mitoloxía e relixión. Ritos funerarios.
- B5.5. Arte romana.
- B5.6. Obras públicas e urbanismo.
- B5.7. O exército.

Bloque 6. Textos.

- B6.1. Análise fonética, morfolóxica, sintáctica e semántica.
- B6.2. Comparación das estruturas latinas coas das linguas propias.
- B6.3. Iniciación ás técnicas de tradución.
- B6.4. Lectura comprensiva e comentario de textos latinos orixinais, adaptados ou traducidos.
- B6.5. Lectura comparada e comentario de textos en lingua latina e lingua propia.
- B6.6. Producción de pequenos textos en lingua latina.

Bloque 7. Léxico.

- B7.1. Vocabulario básico latino: léxico transparente; palabras de maior frecuencia.
- B7.2. Composición e derivación culta. Lexemas, prefixos e sufixos.
- B7.3. Mantemento de elementos lingüísticos latinos.
- B7.4. Locucións latinas de uso actual.

5.2.2 CONTIDOS MÍNIMOS.

1. As linguas indoeuropeas. As linguas románicas. Abecedario e pronunciación.
2. Morfoloxía nominal: casos e funcións. As declinacións.
3. Os adxectivos. Clases. Graos.

4. Morfosintaxe pronominal. Pronomes persoais, reflexivos e posesivos. Pronomes demostrativos.
5. Verbo *sum*.
6. Morfoloxía verbal: as conxugacións. Sistema de presente e perfecto. Voz activa e pasiva.
7. A oración pasiva.
8. Oración simple e oracións compostas coordinadas.
9. Pronome relativo. Oracións subordinadas de relativo.
10. Sinopse da historia de Roma. Organización social. Institucións socio-políticas.
11. A Romanización.
12. Relixión e mitoloxía.
13. Arte e obras públicas.
14. Evolución fonética, morfolóxica e semántica do léxico: palabras patrimoniais e cultismos. Raíces, prefixos e sufixos latinos nas linguas modernas. Locucións latinas.

5.3 TEMPORALIZACIÓN.

1º TRIMESTRE.

- B1.1. Marco xeográfico da lingua. (1 SESIÓN)
- B1.2. O indoeuropeo. Linguas indoeuropeas e familias lingüísticas. (1 SESIÓN)
- B1.3. Linguas de España: linguas romances e non romances. (1 SESIÓN)
- B1.4. Orixe, evolución e etapas do latín. Palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos. (1 SESIÓN)
- B1.5. Nocións básicas de evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ao galego e ao castelán. (2 SESIÓNS)
- B2.1. Orixe da escritura. Sistemas de escritura. (1 SESIÓN)
- B2.2. Orixe e evolución do alfabeto latino. (1 SESIÓN)
- B2.3. Pronuncia do latín: tipos. (1 SESIÓN)
- B3.1. Formantes das palabras. (1 SESIÓN)
- B3.2. Tipos de palabras: variables e invariables. (1 SESIÓN)
- B3.3. Concepto de declinación e conxugación. (2 SESIÓNS)
- B3.4. Flexión nominal e pronominal: substantivos. Declinacións (10 SESIÓNS)
- B3.5. Flexión verbal. Conxugacións. Tema de presente. Tema de perfecto. Verbo *sum* (10 SESIÓNS)
- B4.1. Elementos da oración. (2 SESIÓNS)
- B4.2. Casos latinos. (2 SESIÓNS)
- B4.3. Concordancia. (1 SESIÓNS)
- B4.4. Oración simple: oracións atributivas e predicativas. (1 SESIÓN)
- B5.1. Períodos da historia de Roma. (2 SESIÓNS)
- B5.2. Romanización de Hispania e da Gallaecia. (2 SESIÓNS)

- B6.1. Análise fonética, morfolóxica, sintáctica e semántica. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.2. Comparación das estruturas latinas coas das linguas propias. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.3. Iniciación ás técnicas de tradución. (3 SESIÓNS)
- B6.4. Lectura comprensiva e comentario de textos latinos orixinais, adaptados ou traducidos. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.5. Lectura comparada e comentario de textos en lingua latina e lingua propia. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.6. Produción de pequenos textos en lingua latina. (2 SESIÓNS)
- B7.1. Vocabulario básico latino: léxico transparente; palabras de maior frecuencia. (TODAS AS SESIÓNS)
- B7.2. Composición e derivación culta. Lexemas, prefixos e sufixos. (1 SESIÓN)
- B7.3. Mantemento de elementos lingüísticos latinos. (TODAS AS SESIÓNS)
- B7.4. Locucións latinas de uso actual. (1 SESIÓN)

2º TRIMESTRE.

- B1.4. Orixe, evolución e etapas do latín. Palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos. (1 SESIÓN)
- B1.5. Nocións básicas de evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ao galego e ao castelán. (2 SESIÓNS)
- B3.4. Flexión nominal: adxectivos. Graos dos adxectivos(5 SESIÓNS)
- B3.5. Flexión verbal. Voz pasiva (4 SESIÓNS)
- B4.5. Oración composta: coordinación e subordinación. (3 SESIÓNS)
- B5.3. Organización política e social de Roma. (4 SESIÓNS)
- B6.1. Análise fonética, morfolóxica, sintáctica e semántica. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.2. Comparación das estruturas latinas coas das linguas propias. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.4. Lectura comprensiva e comentario de textos latinos orixinais, adaptados ou traducidos. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.5. Lectura comparada e comentario de textos en lingua latina e lingua propia. (TODAS AS SESIÓNS)
- B6.6. Produción de pequenos textos en lingua latina. (2 SESIÓNS)
- B7.1. Vocabulario básico latino: léxico transparente; palabras de maior frecuencia. (TODAS AS SESIÓNS)
- B7.2. Composición e derivación culta. Lexemas, prefixos e sufixos. (1 SESIÓN)
- B7.3. Mantemento de elementos lingüísticos latinos. (TODAS AS SESIÓNS)
- B7.4. Locucións latinas de uso actual. (1 SESIÓN)

3º TRIMESTRE.

- B1.4. Orixe, evolución e etapas do latín. Palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos. (1 SESIÓN)

B1.5. Nocións básicas de evolución fonética, morfolóxica e semántica do latín ao galego e ao castelán. (2 SESIÓNS)

B3.4. Flexión nominal e pronominal: pronomes. (8 SESIÓNS)

B4.5. Oración composta: coordinación e subordinación. Subordinadas adxectivas. Conxuncións polivalentes. (8 SESIÓNS)

B4.6. Construcións de infinitivo e de participio. (8 SESIÓNS)

B5.4. Mitoloxía e relixión. Ritos funerarios. (4 SESIÓNS)

B5.5. Arte romana. (2 SESIÓNS)

B5.6. Obras públicas e urbanismo. (2 SESIÓNS)

B5.7. O exército. (2 SESIÓNS)

B6.1. Análise fonética, morfolóxica, sintáctica e semántica. (TODAS AS SESIÓNS)

B6.2. Comparación das estruturas latinas coas das linguas propias. (TODAS AS SESIÓNS)

B6.3. Iniciación ás técnicas de tradución. Uso do dicionario (3 SESIÓNS)

B6.4. Lectura comprensiva e comentario de textos latinos orixinais, adaptados ou traducidos. (TODAS AS SESIÓNS)

B6.5. Lectura comparada e comentario de textos en lingua latina e lingua propia. (TODAS AS SESIÓNS)

B7.2. Composición e derivación culta. Lexemas, prefixos e sufixos. (1 SESIÓN)

B7.3. Mantemento de elementos lingüísticos latinos. (TODAS AS SESIÓNS)

B7.4. Locucións latinas de uso actual. (1 SESIÓN)

5.4 CRITERIOS DE AVALIACIÓN.

Bloque 1. O latín, orixe das linguas romances.

- B1.1. Coñecer e localizar en mapas o marco xeográfico da lingua latina.
- B1.2. Identificar o indoeuropeo como a lingua nai da maioría das linguas faladas en Europa hoxe en día.
- B1.3. Agrupar as linguas indoeuropeas en familias lingüísticas e localizalas nun mapa.
- B1.4. Coñecer as orixes das linguas faladas en España, clasificalas e localizalas nun mapa, e delimitar o marco xeográfico das linguas romances faladas no mundo, recoñecendo as súas características.
- B1.5. Distinguir as principais etapas na evolución do latín e recoñecer e identificar palabras patrimoniais, cultismos e semicultismos.
- B1.6. Coñecer e aplicar as regras fundamentais da evolución fonética, e recoñecer os procesos de evolución semántica do latín ao galego e ao castelán partindo dos étimos latinos.

Bloque 2. Sistema de lingua latina: elementos básicos.

- B2.1. Recoñecer sistemas de escritura e distinguilos do alfabeto.
- B2.2. Distinguir as fases da evolución do alfabeto latino, desde a súa orixe ata o alfabeto da época clásica.

- B2.3. Coñecer a orixe do alfabeto nas linguas modernas.
- B2.4. Coñecer e aplicar con corrección as normas básicas da pronuncia en latín e distinguir os seus tipos.

Bloque 3. Morfoloxía.

- B3.1. Coñecer, identificar e distinguir os formantes das palabras.
- B3.2. Distinguir os tipos de palabras a partir do seu enunciado.
- B3.3. Comprender o concepto de declinación e conxugación.
- B3.4. Coñecer as declinacións, encadrar as palabras dentro da súa categoría e declinación, enuncialas e declinalas correctamente.
- B3.5. Coñecer as conxugacións, encadrar os verbos dentro da súa conxugación, enuncialos e conxugalos correctamente.
- B3.6. Analizar o funcionamento dos temas verbais latinos de presente e de perfecto, e recoñecer as formas dos tempos verbais formados a partir deles, tanto en voz activa como en voz pasiva.
- B3.7. Diferenciar formas persoais e non persoais do verbo, e recoñecer as categorías gramaticais presentes en cada unha.
- B3.8. Traducir ao galego e ao castelán as formas verbais latinas, e comparar os sistemas verbais.

Bloque 4. Sintaxe.

- B4.1. Coñecer e analizar as funcións das palabras na oración.
- B4.2. Coñecer os nomes dos casos latinos, identificar as principais funcións que realizan na oración e saber traducir os casos á lingua materna adecuadamente.
- B4.3. Recoñecer as regras de concordancia na lingua latina e a súa correspondencia no galego e no castelán.
- B4.4. Recoñecer e clasificar os tipos de oración simple.
- B4.5. Distinguir as oracións simples das compostas e, dentro destas últimas, as coordinadas das subordinadas.
- B4.6. Coñecer as funcións das formas non persoais nas oracións: infinitivo e participio.
- B4.7. Identificar, distinguir e traducir correctamente as construcións de infinitivo e participio máis frecuentes.

Bloque 5. Roma: historia, cultura, arte e civilización.

- B5.1. Coñecer os feitos históricos das etapas da historia de Roma, encadralos no seu período correspondente e realizar eixes cronolóxicos.
- B5.2. Coñecer os feitos históricos principais da romanización de Hispania e da Gallaecia, e realizar eixes cronolóxicos.

- B5.3. Recoñecer as pegadas da romanización nos principais depósitos arqueolóxicos e museos.
- B5.4. Coñecer a organización política e social de Roma e recoñecer o seu mantemento actual.
- B5.5. Coñecer os principais deuses, semideuses e heroes da mitoloxía grecolatina.
- B5.6. Coñecer os deuses, os mitos, os heroes e as lendas latinas principais, e establecer semellanzas e diferenzas entre os mitos e os heroes antigos e os actuais.
- B5.7. Coñecer e comparar coas actuais as características da relixiosidade e da relixión latinas, os cultos privados e os ritos funerarios.
- B5.8. Coñecer as características fundamentais da arte romana e describir algunhas das súas manifestacións máis importantes.
- B5.9. Identificar os trazos máis destacados das edificacións públicas e do urbanismo romano, e sinalar a súa presenza dentro do patrimonio histórico de España e Europa.
- B5.10. Describir a estrutura e o funcionamento do exército romano, e distinguir as etapas na súa evolución.

Bloque 6. Textos.

- B6.1. Coñecer e aplicar os coñecementos fonolóxicos, morfolóxicos, sintácticos e léxicos da lingua latina para a interpretación, a tradución e a retroversión de textos de dificultade progresiva.
- B6.2. Comparar as estruturas latinas coas das linguas propias.
- B6.3. Utilizar correctamente manuais e dicionarios, recoñecendo e analizando toda a información que proporcionan.
- B6.4. Realizar a través dunha lectura comprensiva a análise e o comentario do contido e da estrutura de textos latinos orixinais, adaptados ou traducidos.
- B6.5. Redactar en lingua latina pequenos textos de produción propia.
- B6.6. Realizar pequenos coloquios en latín con frases sinxelas e de dificultade progresiva.

Bloque 7. Léxico.

- B7.1. Coñecer, identificar e traducir o léxico latino transparente e as palabras de maior frecuencia.
- B7.2. Distinguir e coñecer o significado dos principais prefixos e sufixos que interveñen na composición e na derivación culta.
- B7.3. Establecer mediante mecanismos de inferencia as relacións existentes entre determinados étimos latinos e os derivados en linguas romances.
- B7.4. Identificar e explicar os elementos léxicos latinos que permanecen nas linguas dos/das estudantes.

- B7.5. Coñecer o significado das principais locucións latinas de uso actual e saber empregarlas nun contexto axeitado.

5.5 ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

Bloque 1. O latín, orixe das linguas romances.

- LA1B1.1.1. Localiza nun mapa o marco xeográfico da lingua latina e a súa expansión, delimitando os seus ámbitos de influencia e colocando con precisión puntos xeográficos, cidades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica.
- LA1B1.2.1. Define o indoeuropeo e recoñece as linguas indoeuropeas e as súas familias, e delimita nun mapa a zona de orixe e as zonas de expansión.
- LA1B1.3.1. Identifica as linguas que se falan actualmente en Europa, diferenciando pola súa orixe entre indoeuropeas e non indoeuropeas, clasifica as primeiras en familias lingüísticas e delimita nun mapa as zonas onde se utilizan.
- LA1B1.4.1. Identifica as linguas que se falan en España, diferenciando pola súa orixe romances e non romances, localiza nun mapa as zonas onde se utilizan, delimita o marco xeográfico das linguas romances faladas no mundo e recoñece as súas características.
- LA1B1.5.1. Distingue e delimita as etapas do latín, recoñece e distingue a partir do étimo latino cultismos, semicultismos e termos patrimoniais, e explica as evolucións que se producen nun caso e no outro.
- LA1B1.5.2. Coñece exemplos de termos latinos que deron orixe tanto a unha palabra patrimonial como a un cultismo, e sinala as diferenzas de uso e significado entre ambos.
- LA1B1.5.3. Demostra a presenza do latín no século XXI en campos como a ciencia, a cultura, a publicidade, os medios de comunicación, internet e as redes sociais.
- LA1B1.6.1. Realiza evolucións de termos latinos ao galego e ao castelán, aplicando as regras fonéticas de evolución, e recoñece palabras da súa lingua que sufriron procesos de evolución semántica.

Bloque 2. Sistema de lingua latina: elementos básicos.

- LAT1B2.1.1. Recoñece tipos de escritura e clasifícaos consonte a súa natureza e a súa función, e describe os trazos que distinguen uns dos outros.
- LAT1B2.2.1. Explica a orixe do alfabeto latino, e a evolución e a adaptación dos signos do alfabeto grego.
- LAT1B2.3.1. Explica a orixe do alfabeto de diferentes linguas partindo do alfabeto latino, así como a súa evolución, sinala as adaptacións que se producen en cada unha e recoñece os tipos de alfabeto usados actualmente en Europa, en relación coas linguas que os empregan.
- LAT1B2.4.1. Le con pronuncia e acentuación correctas textos latinos, identificando e reproducindo exemplos de diferentes tipos de pronuncia.

Bloque 3. Morfoloxía.

- LA1B3.1.1. Descompón palabras nos seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e morfemas, e servíndose destes para identificar desinencias e explicar o concepto de flexión e paradigma.
- LA1B3.2.1. Distingue palabras variables e invariables, explica os trazos que permiten identificalas e define criterios para clasificalas.
- LA1B3.3.1. Declina e/ou conxuga correctamente palabras propostas segundo a súa categoría, explicando e ilustrando con exemplos as características que diferencian os conceptos de declinación e conxugación.
- LA1B3.4.1. Enuncia e declina correctamente substantivos, adxectivos e pronomes en latín, distinguíndoos a partir do seu enunciado e clasificándoos segundo a súa categoría e a súa declinación.
- LA1B3.4.2. Declina palabras e sintagmas en concordancia, aplicando correctamente para cada palabra o paradigma de flexión correspondente.
- LA1B3.5.1. Clasifica verbos segundo a súa conxugación partindo do seu enunciado e describe os trazos polos que se recoñecen os modelos de flexión verbal.
- LA1B3.5.2. Coñece e identifica as formas que compoñen o enunciado dos verbos de paradigmas regulares e recoñece a partir destas os modelos de conxugación.
- LA1B3.5.3. Conxuga os tempos verbais máis frecuentes en voz activa e pasiva, aplicando correctamente os paradigmas correspondentes.
- LA1B3.6.1. Explica o uso dos temas verbais latinos, identificando correctamente as formas derivadas de cada un.
- LA1B3.6.2. Cambia de voz as formas verbais identificando e manexando con seguridade os formantes que expresan este accidente verbal.
- LA1B3.7.1. Distingue formas persoais e non persoais dos verbos, explica os trazos que permiten identificalas e define criterios para clasificalas.
- LA1B3.8.1. Traduce correctamente ao galego e ao castelán formas verbais latinas, e compara os tempos e os modos verbais presentes no latín cos do galego e os do castelán.

Bloque 4. Sintaxe.

- LA1B4.1.1. Analiza morfoloxicamente e sintacticamente frases e textos de dificultade graduada, identificando correctamente as categorías gramaticais presentes nas palabras con flexión e explicando as funcións que realizan na oración.
- LA1B4.2.1. Enumera correctamente os nomes dos casos que existen na flexión nominal e pronominal latina, explica as súas funcións dentro da oración e ilustra con exemplos a forma axeitada de traducilos.

- LA1B4.3.1. Recoñece nos textos as regras e a concordancia latina, e redacta en lingua latina pequenas frases, onde practica o seu uso.
- LA1B4.4.1. Compara e clasifica tipos de oracións simples, e identifica e explica en cada caso as súas características.
- LA1B4.5.1. Distingue as oracións simples das compostas e, dentro destas últimas, as coordinadas das subordinadas, os seus tipos e os nexos que as caracterizan, e sinala exemplos que expliquen en cada caso as súas características.
- LA1B4.6.1. Identifica as funcións que realizan as formas non persoais (infinitivo e participio) dentro da oración e compara exemplos do seu uso.
- LA1B4.7.1. Recoñece, analiza e traduce correctamente as construcións de infinitivo e participio máis frecuentes, en relación con construcións análogas noutras linguas que coñece.

Bloque 5. Roma: historia, cultura, arte e civilización.

- LA1B5.1.1. Describe o marco histórico en que xorde e se desenvolve a civilización romana, sinala períodos dentro del e identifica en cada un as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións.
- LA1B5.1.2. Distingue as etapas da historia de Roma, explicando os seus trazos esenciais e as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras.
- LA1B5.1.3. Sabe enmarcar determinados feitos históricos na civilización e no período histórico correspondente, ponos en contexto e relaciónaos con outras circunstancias contemporáneas.
- LA1B5.1.4. Pode elaborar eixes cronolóxicos nos que se representan fitos históricos salientables, consultando diferentes fontes de información
- LA1B5.1.5. Describe os principais fitos históricos e os aspectos máis significativos da civilización latina, e analiza a súa influencia no devir histórico posterior.
- LA1B5.2.1. Explica a romanización de Hispania e da Gallaecia, describe as súas causas e delimita as súas fases.
- LA1B5.2.2. Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e da Gallaecia, e sinala a súa influencia na historia posterior.
- LA1B5.3.1. Identifica e sinala nun mapa os restos arqueolóxicos máis salientables da romanización de Hispania e da Gallaecia, e descobre e relaciona as pezas arqueolóxicas romanas dos museos cos coñecementos adquiridos.
- LA1B5.4.1. Describe os elementos que caracterizan as sucesivas formas de organización do sistema político romano.

- LA1B5.4.2. Describe a organización e a evolución da sociedade romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha, relacionando estes aspectos cos valores cívicos existentes na época e comparándoos cos actuais.
- LA1B5.5.1. Identifica os principais deuses, semideuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o ámbito de influencia, explica a súa xenealoxía e establece relacións entre os deuses.
- LA1B5.5.2. Identifica deuses, semideuses e heroes dentro do imaxinario mítico, e explica os principais aspectos que diferencian uns dos outros.
- LA1B5.6.1. Recoñece e ilustra con exemplos o mantemento do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno, sinalando as semellanzas e as principais diferenzas entre ambos tratamentos, e asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época.
- LA1B5.6.2. Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos e as lendas da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa, e valorando a súa influencia na arte e na literatura posterior a través de exemplos.
- LA1B5.7.1. Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, explicando os trazos que lles son propios, e describe as principais características dos ritos funerarios romanos, distinguindo as semellanzas e as diferenzas que presentan cos de hoxe en día.
- LA1B5.8.1. Describe as principais manifestacións escultóricas e pictóricas da arte romana, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e a súa cronoloxía aproximada.
- LA1B5.9.1. Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas, explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores.
- LA1B5.9.2. Localiza nun mapa os principais exemplos de edificacións públicas romanas que forman parte do patrimonio español e europeo, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e a cronoloxía aproximada.
- LA1B5.10.1. Enumera os elementos que compoñen a estrutura do exército romano e explica o seu funcionamento, atendendo á súa evolución ao longo dos períodos históricos.

Bloque 6. Textos.

- LA1B6.1.1. Utiliza adecuadamente a análise fonética, morfolóxica, sintáctica e semántica de textos de dificultade graduada, para efectuar correctamente a súa tradución ou retroversión.
- LA1B6.2.1. Utiliza mecanismos de inferencia para comprender textos de xeito global, relacionando estruturas latinas con outras equivalentes nas linguas que coñece.

- LA1B6.3.1. Utiliza correctamente o dicionario, analizando e valorando correctamente a información gramatical incluída nos seus manuais e nas súas entradas, e localiza o significado de palabras que entrañen dificultade, identificando entre varias acepcións o sentido máis axeitado para a tradución do texto.
- LA1B6.4.1. Realiza comentarios sobre os principais trazos dos textos seleccionados e sobre os aspectos culturais presentes neles, aplicando para iso os coñecementos adquiridos previamente nesta ou noutras materias.
- LA1B6.4.2. Elabora mapas conceptuais e estruturais dos textos propostos, localizando o tema principal e distinguindo as súas partes.
- LA1B6.5.1. Redacta frases sinxelas ou pequenos textos en latín sobre un tema proposto.
- LA1B6.6.1. Mantén un sinxelo diálogo en latín sobre a base dun tema previamente acordado.

Bloque 7. Léxico.

- LA1B7.1.1. Deduce o significado de termos latinos non estudados partindo do contexto ou de palabras da lingua propia ou doutras que coñece.
- LA1B7.1.2. Identifica e explica as palabras transparentes e de maior frecuencia.
- LA1B7.2.1. Identifica e explica os principais prefixos e sufixos, analizando o seu mantemento na propia lingua.
- LAT1B7.3.1. Deduce o significado das palabras das linguas de España a partir dos étimos latinos.
- LA1B7.4.1. Identifica a etimoloxía de palabras de léxico común da lingua propia e explica a partir desta o seu significado.
- LA1B7.4.2. Relaciona palabras da mesma familia etimolóxica ou semántica.
- LA1B7.5.1. Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual e sabe empregarlas no seu contexto adecuado cando se expresa na súa propia lingua.

5.6 CONCRECCIÓNS PARA OS ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE.

- 1) Competencias clave. Relación dos estándares de aprendizaxe avaliábeis da materia que forman parte dos perfís competenciais.
- 2) Temporalización.
- 3) Procedementos e instrumentos de avaliación.
- 4) Grao mínimo de consecución para superar a materia.

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
▪ BLOQUE 1. O LATÍN, ORIXE DAS LINGUAS ROMANCES.				
▪ LAB1.1.1. <u>Localiza nun mapa o marco xeográfico da lingua latina e a súa expansión, delimitando os seus ámbitos de influencia</u> e colocando con precisión puntos xeográficos,	▪ CMCCT ▪ CCEC ▪ CSC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ Estándar sulinado (ES)

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
ciudades ou restos arqueolóxicos coñecidos pola súa relevancia histórica.				
▪ LA1B1.2.1. <u>Define o indoeuropeo e reconece as linguas indoeuropeas e as súas familias, e delimita nun mapa a zona de orixe e as zonas de expansión.</u>	▪ CD ▪ CAA	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B1.3.1. <u>Identifica as linguas que se falan actualmente en Europa, diferenciando pola súa orixe entre indoeuropeas e non indoeuropeas, clasifica as primeiras en familias lingüísticas e delimita nun mapa as zonas onde se utilizan.</u>	▪ CSC ▪ CCEC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B1.4.1. <u>Identifica as linguas que se falan en España, diferenciando pola súa orixe romances e non romances, localiza nun mapa as zonas onde se utilizan, delimita o marco xeográfico das linguas romances faladas no mundo e reconece as súas características.</u>	▪ CSC ▪ CCEC	▪ 2º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B1.5.1. <u>Distingue e delimita as etapas do latín, reconece e distingue a partir do étimo latino cultismos, semicultismos e termos patrimoniais, e explica as evolucións que se producen nun caso e no outro.</u>	▪ CCL ▪ CAA ▪ CMCCT	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B1.5.2. <u>Coñece exemplos de termos latinos que deron orixe tanto a unha palabra patrimonial como a un cultismo, e sinala as diferenzas de uso e significado entre ambos.</u>	▪ CCL	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B1.5.3. <u>Demostra a presenza do latín no século XXI en campos como a ciencia, a cultura, a publicidade, os medios de comunicación, internet e as redes sociais.</u>	▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCEC	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B1.6.1. <u>Realiza evolucións de termos latinos ao galego e ao castelán, aplicando as regras fonéticas de evolución, e reconece palabras da súa lingua que sufriron procesos de evolución semántica.</u>	▪ CCL ▪ CAA	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ BLOQUE 2. SISTEMA DE LINGUA LATINA: ELEMENTOS BÁSICOS.				
▪ LAT1B2.1.1. <u>Reconece tipos de escritura e clasifícaos consonte a súa natureza e a súa función, e describe os trazos que distinguen uns dos outros.</u>	▪ CD ▪ CCEC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LAT1B2.2.1. <u>Explica a orixe do alfabeto latino, e a evolución e a adaptación dos signos do alfabeto grego.</u>	▪ CAA ▪ CMCCT	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ . LAT1B2.3.1. <u>Explica a orixe do alfabeto de diferentes linguas partindo do alfabeto latino, así como a súa evolución, sinala as adaptacións que se producen en cada unha e reconece os tipos de alfabeto usados actualmente en Europa, en relación coas linguas que os empregan.</u>	▪ CSC ▪ CCL ▪ CCEC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LAT1B2.4.1. <u>Le con pronuncia e acentuación correctas textos latinos, identificando e reproducindo exemplos de diferentes tipos de pronuncia.</u>	▪ CCL	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
▪ BLOQUE 3. MORFOLOXÍA.				
▪ LA1B3.1.1. <u>Descompón palabras nos seus formantes, sinalando e diferenciando lexemas e morfemas, e servíndose destes para identificar desinencias e explicar o concepto de flexión e paradigma.</u>	▪ CMCCT ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.2.1. <u>Distingue palabras variables e invariables, explica os trazos que permiten identificalas e define criterios para clasificalas.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.3.1. <u>Declina e/ou conxuga correctamente palabras propostas segundo a súa categoría, explicando e ilustrando con exemplos as características que diferencian os conceptos de declinación e conxugación.</u>	▪ CAA ▪ CCL ▪ CD	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.4.1. <u>Enuncia e declina correctamente substantivos, adxectivos e pronomes en latín, distinguíndoos a partir do seu enunciado e clasificándoos segundo a súa categoría e a súa declinación.</u>	▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.4.2. <u>Declina palabras e sintagmas en concordancia, aplicando correctamente para cada palabra o paradigma de flexión correspondente.</u>	▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.5.1. <u>Clasifica verbos segundo a súa conxugación partindo do seu enunciado e describe os trazos polos que se recoñecen os modelos de flexión verbal.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.5.2. <u>Coñece e identifica as formas que compoñen o enunciado dos verbos de paradigmas regulares e recoñece a partir destas os modelos de conxugación.</u>	▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.5.3. <u>Conxuga os tempos verbais máis frecuentes en voz activa e pasiva, aplicando correctamente os paradigmas correspondentes.</u>	▪ CCL	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.6.1. <u>Explica o uso dos temas verbais latinos, identificando correctamente as formas derivadas de cada un.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.6.2. <u>Cambia de voz as formas verbais identificando e manexando con seguridade os formantes que expresan este accidente verbal.</u>	▪ CD ▪ CCL	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.7.1. <u>Distingue formas persoais e non persoais dos verbos, explica os trazos que permiten identificalas e define criterios para clasificalas.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B3.8.1. <u>Traduce correctamente ao galego e ao castelán formas verbais latinas, e compara os tempos e os modos verbais presentes no latín cos do galego e os do castelán.</u>	▪ CCL ▪ CAA	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ BLOQUE 4. SINTAXE.				
▪ LA1B4.1.1. <u>Analiza morfoloxicamente e sintacticamente frases e textos de dificultade graduada, identificando correctamente as</u>	▪ CMCCT ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
<u>categorias gramaticais presentes nas palabras con flexión e explicando as funcións que realizan na oración.</u>				
▪ LA1B4.2.1. <u>Enumera correctamente os nomes dos casos que existen na flexión nominal e pronominal latina, explica as súas funcións dentro da oración e ilustra con exemplos a forma axeitada de traducilos.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B4.3.1. <u>Recoñece nos textos as regras e a concordancia latina, e redacta en lingua latina pequenas frases, onde practica o seu uso.</u>	▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B4.4.1. <u>Compara e clasifica tipos de oracións simples, e identifica e explica en cada caso as súas características.</u>	▪ CMCCT ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B4.5.1. <u>Distingue as oracións simples das compostas e, dentro destas últimas, as coordinadas das subordinadas, os seus tipos e os nexos que as caracterizan, e sinala exemplos que expliquen en cada caso as súas características.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B4.6.1. <u>Identifica as funcións que realizan as formas non persoais (infinitivo e participio) dentro da oración e compara exemplos do seu uso.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ LA1B4.7.1. <u>Recoñece, analiza e traduce correctamente as construcións de infinitivo e participio máis frecuentes, en relación con construcións análogas noutras linguas que coñece.</u>	▪ CCL	▪ 3º T	▪ PE/CA/RE	▪ ES
▪ BLOQUE 5. ROMA: HISTORIA, CULTURA, ARTE E CIVILIZACIÓN.				
▪ LA1B5.1.1. <u>Describe o marco histórico en que xorde e se desenvolve a civilización romana, sinala períodos dentro del e identifica en cada un as conexións máis importantes que presentan con outras civilizacións</u>	▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE/TI/TG	▪ ES
▪ LA1B5.1.2. <u>Distingue as etapas da historia de Roma, explicando os seus trazos esenciais e as circunstancias que interveñen no paso de unhas a outras.</u>	▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCEC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE/TI/TG	▪ ES
▪ LA1B5.1.3. <u>Sabe enmarcar determinados feitos históricos na civilización e no período histórico correspondente, ponos en contexto e relaciónaos con outras circunstancias contemporáneas.</u>	▪ CAA ▪ CSC	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE/TI/TG	▪ ES
▪ LA1B5.1.4. <u>Pode elaborar eixes cronolóxicos nos que se representan fitos históricos salientables, consultando diferentes fontes de información.</u>	▪ CD ▪ CMCCT	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE/TI/TG	▪ ES
▪ LA1B5.1.5. <u>Describe os principais fitos históricos e os aspectos máis significativos da civilización latina, e analiza a súa influencia no devir histórico posterior.</u>	▪ CSC ▪ CSIEE ▪ CCL	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE/TI/TG	▪ ES
▪ LA1B5.2.1. <u>Explica a romanización de Hispania</u>	▪ CMCCT	▪ 1º T	▪ PE/CA/RE/TI/TG	▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDIMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
<u>e da Gallaecia, describe as súas causas e delimita as súas fases.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CSC ▪ CCEC 			
▪ LA1B5.2.2. <u>Enumera, explica e ilustra con exemplos os aspectos fundamentais que caracterizan o proceso da romanización de Hispania e da Gallaecia, e sinala a súa influencia na historia posterior.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.3.1. <u>Identifica e sinala nun mapa os restos arqueolóxicos máis salientables da romanización de Hispania e da Gallaecia, e descobre e relaciona as pezas arqueolóxicas romanas dos museos cos coñecementos adquiridos.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.4.1. <u>Describe os elementos que caracterizan as sucesivas formas de organización do sistema político romano.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CSC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.4.2. <u>Describe a organización e a evolución da sociedade romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha, relacionando estes aspectos cos valores cívicos existentes na época e comparándoos cos actuais.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSIEE ▪ CD ▪ CSC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.5.1. <u>Identifica os principais deuses, semideuses e heroes da mitoloxía grecolatina, sinalando os trazos que os caracterizan, os seus atributos e o ámbito de influencia, explica a súa xenealoxía e establece relacións entre os deuses.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.5.2. <u>Identifica deuses, semideuses e heroes dentro do imaxinario mítico, e explica os principais aspectos que diferencian uns dos outros.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.6.1. <u>Recoñece e ilustra con exemplos o mantemento do mítico e da figura do heroe na nosa cultura, analizando a influencia da tradición clásica neste fenómeno, sinalando as semellanzas e as principais diferenzas entre ambos tratamentos, e asociándoas a outros trazos culturais propios de cada época.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CCL ▪ CSC ▪ CSIEE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.6.2. <u>Sinala semellanzas e diferenzas entre os mitos e as lendas da antigüidade clásica e os pertencentes a outras culturas, comparando o seu tratamento na literatura ou na tradición relixiosa, e valorando a súa influencia na arte e na literatura posterior a través de exemplos.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCEC ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.7.1. <u>Distingue a relixión oficial de Roma dos cultos privados, explicando os trazos que lles son propios, e describe as principais características dos ritos funerarios romanos, distinguindo as semellanzas e as diferenzas que presentan cos de hoxe en día.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT ▪ CCL ▪ CCEC 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.8.1. <u>Describe as principais manifestacións escultóricas e pictóricas da arte romana, identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e a súa cronoloxía</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCEC ▪ CD 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
aproximada.				
▪ LA1B5.9.1. <u>Describe as características, os principais elementos e a función das grandes obras públicas romanas</u> , explicando e ilustrando con exemplos a súa importancia para o desenvolvemento do Imperio e a súa influencia en modelos urbanísticos posteriores.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CSC ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.9.2. <u>Localiza nun mapa os principais exemplos de edificacións públicas romanas que forman parte do patrimonio español e europeo</u> , identificando a partir de elementos concretos o seu estilo e a cronoloxía aproximada.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CD ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B5.10.1. <u>Enumera os elementos que compoñen a estrutura do exército romano e explica o seu funcionamento</u> , atendendo á súa evolución ao longo dos períodos históricos.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CMCCT 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI/TG 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ BLOQUE 6. TEXTOS.				
▪ LA1B6.1.1. <u>Utiliza adecuadamente a análise fonética, morfolóxica, sintáctica e semántica de textos de dificultade graduada, para efectuar correctamente a súa tradución ou retroversión.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B6.2.1. <u>Utiliza mecanismos de inferencia para comprender textos de xeito global, relacionando estruturas latinas con outras equivalentes nas linguas que coñece.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B6.3.1. <u>Utiliza correctamente o dicionario, analizando e valorando correctamente a información gramatical incluída nos seus manuais e nas súas entradas, e localiza o significado de palabras que entrañen dificultade, identificando entre varias acepcións o sentido máis axeitado para a tradución do texto.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B6.4.1. <u>Realiza comentarios sobre os principais trazos dos textos seleccionados e sobre os aspectos culturais presentes neles, aplicando para iso os coñecementos adquiridos previamente nesta ou noutras materias.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CSC ▪ CCEC ▪ CAA 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B6.4.2. <u>Elabora mapas conceptuais e estruturais dos textos propostos, localizando o tema principal e distinguindo as súas partes.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CMCCT ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B6.5.1. <u>Redacta frases sinxelas ou pequenos textos en latín sobre un tema proposto.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B6.6.1. <u>Mantén un sinxelo diálogo en latín sobre a base dun tema previamente acordado.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PO 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ BLOQUE 7. LÉXICO.				
▪ LA1B7.1.1. <u>Deduce o significado de termos latinos non estudados partindo do contexto ou de palabras da lingua propia ou doutras que coñece.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CAA ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES
▪ LA1B7.1.2. <u>Identifica e explica as palabras transparentes e de maior frecuencia.</u>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ CD ▪ CCL 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1º T/2º T/3º T 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ PE/CA/RE/TI 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ES

ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE	COMPETENCIAS CLAVE	TEMPORALIZACIÓN	PROCEDEMENTOS/INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN	GRAO MÍNIMO
▪ LA1B7.2.1. <u>Identifica e explica os principais prefixos e sufixos, analizando o seu mantemento na propia lingua.</u>	▪ CMCCT ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE/TI	▪ ES
▪ LAT1B7.3.1. <u>Deduce o significado das palabras das linguas de España a partir dos étimos latinos.</u>	▪ CAA ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE/TI	▪ ES
▪ LA1B7.4.1. <u>Identifica a etimoloxía de palabras de léxico común da lingua propia e explica a partir desta o seu significado.</u>	▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE/TI	▪ ES
▪ LA1B7.4.2. <u>Relaciona palabras da mesma familia etimolóxica ou semántica.</u>	▪ CAA ▪ CD ▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE/TI	▪ ES
▪ LA1B7.5.1. <u>Coñece o significado das principais locucións latinas de uso actual e sabe empregarlas no seu contexto adecuado cando se expresa na súa propia lingua.</u>	▪ CCL	▪ 1º T/2º T/3º T	▪ PE/CA/RE/TI	▪ ES

COMPETENCIAS CLAVE

CCL	Comunicación lingüística
CMCCT	Competencia matemática e competencias básicas en ciencia e tecnoloxía
CD	Competencia dixital
CAA	Aprender a aprender
CSC	Competencias sociais e cívicas
CSIEE	Sentido de iniciativa e espírito emprendedor
CCEC	Conciencia e expresións culturais

TEMPORALIZACIÓN

1º T	1º TRIMESTRE
2º T	2º TRIMESTRE
3º T	3º TRIMESTRE

PROCEDEMENTOS/ INSTRUMENTOS DE AVALIACIÓN

CA	Caderno de aula
PE	Proba escrita
PO	Proba oral
RE	Resolución de exercicios
TG	Traballo en grupo
TI	Traballo individual

GRAO MÍNIMO DE CONSECUCCIÓN PARA SUPERAR A MATERIA

*O grao mínimo de consecución de cada estándar de aprendizaxe indícase mediante o suliñado do estándar correspondente.

5.7 CRITERIOS DE CUALIFICACIÓN DO ALUMNADO.

- Avaliación inicial. As actividades de avaliación inicial ao comezo do proceso de aprendizaxe han de comezar descubriendo o nivel de competencia do alumnado en relación co tema que se quere tratar. Esta actividade pódese facer por escrito, oralmente ou combinando ambas. En virtude dos resultados desta avaliación inicial, tomaranse as medidas de carácter individual e/ou grupal que sexan necesarias para que o alumnado

acade os obxectivos previstos (actividades de reforzo, adaptación dos contidos, modificación da temporalización, ou calquera outra medida que se considere precisa).

- A avaliación será continua.
  - O alumnado realizará dúas probas por trimestre nas que se incluírán contidos morfolóxicos, sintácticos, léxicos e tradución (que serán os contidos con máis peso e polo tanto os que teñan maior puntuación en cada proba, entre 7 e 8 puntos sobre 10) así como contidos histórico/culturais (entre 2 e 3 puntos sobre 10). Deberán ter aprobadas cada unha das partes nas que se dividirán as probas para superalas. No caso de non superar os contidos histórico/culturais, terán que recuperar aqueles que teñan pendentes nunha proba escrita en xuño. Ademais encargaráselle traballos dalgúns dos contidos mencionados nos bloques 5 e 7. Tanto nas probas escritas coma nos traballos restará 0,05 puntos a colocación indebida ou non colocación dos tiles e 0,1 o resto das faltas de ortografía. A cualificación será o resultado da media ponderada en virtude das porcentaxes que se indican no epígrafe seguinte.
  - Como instrumentos avaliadores do traballo diario do alumnado empregaranse:
    - Resolución de exercicios.
    - Caderno de aula.
    - Intervencións orais.
    - Comentario de textos.
    - Tradución de textos.
    - Exposición de temas.
- Para avaliar esa gradación dos contidos realizaremos dúas probas en cada trimestre, (80%). Tendo en conta que os contidos son progresivos, a 1ª proba valorarase nun 35% e a 2ª nun 45%.
- O traballo diario do alumno/a na aula valorarase nun 10%.
- Cada trimestre proporase unha lectura ou traballo de investigación individual ou grupal que se valorará nun 10%. Ten carácter obrigatorio, polo que será *conditio sine qua non* para aprobar a materia a realización e entrega de dito traballo.
- A nota media final do trimestre será o resultado da media ponderada. Farase o redondeo á alza cando o decimal sexa igual ou superior a 0,7.

1ª PROBA	35%
2ª PROBA	45%
TRABALLOS DE INVESTIGACIÓN	10%
TRABALLO DE CLASE	10%

- A cualificación final da materia será o resultado da media ponderada da cualificación obtida nos tres trimestres.

1ª AVALIACIÓN	25%
2ª AVALIACIÓN	35%
3ª AVALIACIÓN	40%

- As probas de recuperación extraordinarias (setembro) terán como contidos mínimos os incluídos na presente programación. Os criterios de avaliación serán os mesmos que nos demais casos.

Dado que a aprendizaxe da lingua implica unha graduación dos contidos lingüísticos e que a súa presenza é permanente no proceso de aprendizaxe, a avaliación será continua e os contidos mínimos exixibles estarán presentes ao longo dos tres trimestres.

5.8 METODOLOXÍA DIDÁCTICA.

- O enfoque metodolóxico deberá *favorecer a capacidade de autoaprendizaxe*, de traballar en equipo e aplicar os métodos apropiados de investigación para seguir aprendendo ao longo da vida. Seguindo este criterio metodolóxico, traballaremos os aspectos de educación documental que garantiren ao alumnado a autonomía ante as fontes de información.
- Os textos converteranse no punto de partida para o *traballo simultáneo* de diversos aspectos morfosintácticos da lingua latina, o seu léxico e a súa relación co galego e co castelán, así como os aspectos culturais relacionados cos textos traballados.
- Proporase unha *secuencia de traballo axeitada e graduada* por medio dunha metodoloxía activa, preferentemente de tipo indutivo contextual, na que as normas se convertan en posesión permanente e en automatismo lingüístico. O enfoque irá dirixido a que o alumnado desenvolva e afiance as súas propias técnicas de traballo mediante diversas estratexias.
- Procurarase xerar un clima na aula co que as alumnas e alumnos sintan a necesidade de *participación activa no proceso de ensinanza-aprendizaxe*, asegurándonos de que eses intentos, mesmo se son erróneos, sirvan de estímulo para intentalo de novo. Neste senso, crearanse contextos de aprendizaxe e avaliación que comprometan ao alumnado e que o leven a planificar e avaliar as súas realizacións, identificando os avances e as dificultades, de cara a autorregular o seu propio e singular proceso de aprender a aprender.
- Haberá que distinguir *niveis de dificultade* no contido e nas actividades para cubrir as diversas necesidades educativas do alumnado. Neste sentido, proporcionarase ao alumnado con necesidades educativas especiais os materiais de reforzo que precisen para acadar os obxectivos.
- Promoverase a *utilización das TIC* para informarse, aprender e comunicarse e para utilizar con sentido crítico, como recurso formativo, materiais de procedencia diversa.

5.9 ORGANIZACIÓN DAS ACTIVIDADES DE SEGUIMIENTO, RECUPERACIÓN E AVALIACIÓN DAS MATERIAS PENDENTES.

- O alumnado terá como referente a presente programación didáctica e o departamento lle proporcionará información sobre os procedementos de recuperación da materia pendente.
- O alumnado terá que acadar os obxectivos que se inclúen nesta programación e para facilitar a súa consecución, o departamento proporcionará boletíns de traballo práctico. A realización destas actividades é de carácter voluntario.
- O alumno deberá realizar dúas probas parciais ao longo do curso. Os contidos que se incluírán en cada proba parcial son os que se detallan a continuación:

1º PARCIAL

1. Abecedario e pronunciación. Sistema fonolóxico latino.
2. Morfoloxía nominal: Casos e funcións. 1ª, 2ª, 3ª, 4ª e 5ª declinacións.
3. Morfoloxía verbal: características xerais. Sistema de presente e de perfecto. Sistema de Presente e de perfecto activo dos verbos regulares. Verbo *sum*.
4. Sintaxe: a oración copulativa e a concordancia.
5. Adxectivos. Clases. Graos do adxectivo.
6. Sinopse da historia de Roma. Organización social. Institucións socio-políticas.
7. A Romanización.

2º PARCIAL

1. Morfosintaxe pronominal. Pronomes persoais, reflexivos e posesivos. Demostrativos. Relativo. Interrogativos. Indefinidos. Numerais.
  2. Morfoloxía verbal: Sistema de presente e de perfecto: voz pasiva. A oración pasiva.
  3. Pronome relativo. Oracións subordinadas de relativo.
  4. Coordinación e subordinación. Conxuncións polivalentes.
  5. Evolución fonética, morfolóxica e semántica do léxico: palabras patrimoniais e cultismos. Raíces, prefixos e sufixos latinos nas linguas modernas.
  6. Relixión e mitoloxía.
  7. Arte e obras públicas.
- Os criterios de avaliación son os que aparecen recollidos na presente programación.
  - O alumnado con Latín I como materia pendente deberá superar ambos parciais para obter avaliación positiva. En caso de non ter superada unha das probas parciais, poderá ser avaliado positivamente por media aritmética das dúas probas, sempre que a nota destas non sexa inferior a 3. No caso de que non supere as probas parciais, poderá presentarse a unha proba de recuperación final. As probas realizaranse nos meses de Xaneiro (1º parcial), Abril (2º Parcial) e Maio (Proba Final).

5.10 PROCEDIMENTOS QUE LLE PERMITAN AO ALUMNADO ACREDITAR OS COÑECEMENTOS NECESARIOS EN DETERMINADAS MATERIAS, NO CASO DO BACHARELATO.

Dado que a materia de Latín no bacharelato está estruturada con contidos progresivos que se inician no primeiro curso e aumentan a súa complexidade no segundo, e tendo en conta que o primeiro trimestre de Latín II se centra na revisión de gran parte dos contidos vistos en Latín I, o alumnado que, sen ter cursado Latín I, sexa autorizado a matricularse en Latín II poderá acreditar os coñecementos previos por dous procedementos:

- 1) Avaliación positiva no primeiro trimestre do segundo curso de Latín II.
- 2) Avaliación positiva no programa de recuperación de pendentes que se detalla no apartado anterior.

6. MATERIAIS E RECURSOS DIDÁCTICOS.

Libro de texto.

Para Cultura Clásica empregaremos o libro de texto *Cultura Clásica primer ciclo, SM. ISBN 978-84-675-8685-5 (2016)*. En Latín I non se esixe un libro de texto específico. Non obstante, o propio departamento porá a disposición dos alumnos/as os materiais bibliográficos ou de consulta que procedan (outros libros de texto, v.g. edicións traducidas, léxicos, gramáticas, manuais, tanto en formato tradicional como en soporte informático ou en formato web), procurándose a adquisición de determinados exemplares repetidos para os fondos da Biblioteca do Centro.

Actividades escolares.

- Tarefas diversas do alumnado na actividade diaria da clase.
- Caderno de traballo do alumno.
- Actividades de avaliación (libro, fichas, probas...).
- Actividades interactivas.
- Webquest, cazas tesouro.
- Uso das fontes de información (fondos documentais, internet).
- Elaboración de sinxelos traballos de investigación individuais e/ou en grupo.
- Visionados diversos.
- Audicións de pezas musicais.
- Lectura de textos clásicos/ textos adaptados.

Actividades extraescolares.

- Visita a algún lugar de interese cultural. Actividades en colaboración con outros departamentos didácticos.
- Asistencia a algún acto cultural relacionado co mundo clásico: teatro, exposicións, etc.
- Busca da pervivencia do mundo clásico -en tódolos seus aspectos- no seu entorno.

Páxinas webs.

- www.culturaclasica.com

- ***www.culturaclasica.net***
- ***La web de la Grecia Clásica.***
- ***Palladium: cultura y lenguas clásicas <http://clasicas.usal.es/recursos/>***
- ***Anillo Departamentos De Clásicas <http://alerce.pntic.mec.es/~rmarti41/anillo.htm>***
- ***Roma Antigua <http://www.geocities.com/Hollywood/Boulevard/7223/index.html>***

Espazos.

- Clase: Traballo sobre o texto, actividades escritas, exposicións orais, observación de procesos con encerado dixital...
- Aula de audiovisuais/informática.
- Varios (casa, biblioteca...): Participación en proxectos cooperativos, exercicios de aplicación, consolidación e estudo autónomo.

7. INDICADORES DE LOGRO PARA AVALIAR O PROCESO DO ENSINO E A PRÁCTICA DOCENTE.

- Adecuación dos obxectivos.
- Grao de cumprimento dos obxectivos propostos.
- Adecuación da secuenciación e da temporalización.
- Grao de cumprimento da temporalización.
- Adecuación dos materiais didácticos.
- Adecuación das actividades.
- Adecuación dos procedementos de avaliación.
- Adecuación dos criterios de cualificación.

8. MEDIDAS DE ATENCIÓN Á DIVERSIDADE.

O alumnado con dificultades xeralizadas de aprendizaxe recibirá materiais de reforzo que lle permitan acadar os obxectivos marcados na presente programación.

9. ELEMENTOS TRANSVERSAIS.

- A comprensión lectora, a expresión oral e escrita, a comunicación audiovisual, as tecnoloxías da información e da comunicación serán traballadas de xeito continuo na materia ao longo de todo o curso.
- O emprendemento, e a educación cívica e constitucional traballaránse de forma comparativa os elementos que caracterizan as sucesivas formas de organización do sistema político romano, a organización e a evolución da sociedade romana, explicando as características das clases sociais e os papeis asignados a cada unha, relacionando estes aspectos cos valores cívicos existentes na época e comparándoos cos actuais.
- O desenvolvemento da igualdade efectiva entre homes e mulleres, a prevención da violencia de xénero ou contra persoas con discapacidade, e os valores inherentes ao principio de igualdade de trato e non discriminación por calquera condición ou

circunstancia persoal ou social abordarase nos contidos desta programación referidos á vida cotiá en Roma, sempre desde a comparación co mundo actual. Evitaranse os comportamentos e os contidos sexistas e os estereotipos que supoñan discriminación por razón da orientación sexual ou da identidade de xénero, favorecendo a visibilidade da realidade homosexual, bisexual, transexual, transxénero e intersexual.

10. ACTIVIDADES COMPLEMENTARIAS E EXTRAESCOLARES.

O departamento non ten programadas, de xeito definitivo, actividades de carácter complementario e extraescolar. De darse o caso de que, ao longo do curso, tivésemos a oportunidade de coñecer e planificar a asistencia a algún acontecemento ou viaxe cultural ofertado de xeito convincente e interesante para os alumnos/as (directa ou indirectamente relacionado coa disciplina), informariámos ao departamento de actividades complementarias e extraescolares, á dirección do centro, e ao resto da comunidade educativa pertinente, someténdose o asunto á aprobación por parte do Consello escolar. Tal sería o caso de:

- Representacións teatrais no Teatro Gustavo Freire de Lugo, no marco do xa veterano Festival Greco-Latino que organiza a Delegación de Galicia da S.E.E.C. (Sociedade Española de Estudos Clásicos).
- Visita a algún lugar de interese arqueolóxico.
- Busca da pervivencia do mundo clásico -en tódolos seus aspectos- no seu entorno.
- Asistencia a algún acto cultural relacionado co mundo clásico: exposicións, charlas, ópera, teatro, etc.

11. OUTRAS ACTIVIDADES.

✚ De cine. O mundo clásico na visión cinematográfica. Como recurso complementario ao tratamento dos distintos contidos incluídos na programación, visionaranse fragmentos de varias películas:

- ◆ A muller na antigüidade: Ágora.
- ◆ Ciclos lexendarios: Furia de Titanes, Percy Jackson y el ladrón del rayo, Hércules.
- ◆ Mitoloxía e literatura: Troya, Golfus de Roma...
- ◆ Xogos e espectáculos: Gladiator, Ben Hur, Alejandro Magno.

✚ De lectura:

- ◆ Fragmentos de distintos xéneros literarios.
- ◆ Teatro clásico.

✚ Das TICS:

- ◆ Actividades de educación documental.
- ◆ Coñecemento das ferramentas básicas de presentación da información.
- ◆ Actividades interactivas.
- ◆ Animacións.

- ◆ Cazas do tesouro e webquest.
- ◆ Enlaces a Internet.
- ◆ Bancos de imaxes.
- ◆ Presentacións.

12. MECANISMOS DE REVISIÓN, AVALIACIÓN E MODIFICACIÓN DAS PROGRAMACIÓNS DIDÁCTICAS EN RELACIÓN COS RESULTADOS ACADÉMICOS E PROCESOS DE MELLORA.

- Observación na práctica diaria na aula.
- Resultados acadados nas probas periódicas.
- Seguimento mensual da programación.

13. CONSTANCIA DE INFORMACIÓN AO ALUMNADO.

O alumnado será informado ao comezo do curso de todos os aspectos incluídos na presente programación didáctica. No departamento didáctico estará dispoñible unha copia da programación para a súa consulta, se así se solicita.

E para que conste aos efectos oportunos asina en

Allariz, a 9 de outubro de 2019

ALMUDENA YÁÑEZ FREIRE
Xefa do Departamento